

Dokumentteja Suomesta ja Venäjältä

Miten yhteiskunta ohjaa aiheita?

Julia Rummyantseva

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2021

Media-alan koulutus
Tuotanto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Media-alan koulutus
Tuotanto

RUMYANTSEVA, JULIA
Dokumentteja Suomesta ja Venäjältä
Miten yhteiskunta ohjaa aiheita?

Opinnäytetyö 46 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Toukokuu 2021

Opinnäytetyö käsittelee Suomen ja Venäjän dokumenttielokuva-alaa ja molempien maiden katsotuimpia dokumenttielokuvia. Opinnäytetyössä käsitellään yhteiskuntaa ja sen vaikutuksen dokumenttielokuvien aiheisiin ja teemoihin. Lisäksi opinnäytetyössä käydään läpi suoratoistopalvelujen dokumenttielokuvatarjontaa. Työn tavoitteena on tutkia yhteiskunnan vaikutusta dokumenttielokuva-alaan ja pohtia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia eroja. Opinnäytetyössä yhteiskunnallista vaikutusta tarkastellaan eri näkökulmista; rahoitus, politiikka, historia, ajankohtaisuus ja kulttuuri.

Kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus, jonka lähdemateriaalina on käytetty kirjallista sekä verkkoaineistoa. Lisäksi haastateltiin kahta venäläistä ja yhtä suomalaista dokumenttielokuva-alan toimijaa heidän näkökulmistaan yhteiskunnan vaikuttamisesta dokumenttielokuvaan.

Opinnäytetyössä nousivat esille yhteiskunnalliset raamit ja traditiot, jotka määrittävät dokumenttielokuva-alan kulttuuria molemmissa maissa. Aineisto antaa selkeän kuvan minkä aiheisiä elokuvia katsotaan ja minkälaista sisältöä tehdään yhteiskunnasta riippuen.

Asiasanat: yhteiskunta, dokumenttielokuva, Venäjä, suoratoistopalvelu

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Bachelor's degree Programme in Media and Arts
Production

RUMYANTSEVA JULIA
Documentaries from Finland and Russia
How does society determine the subject?

Bachelor's thesis 46 pages, appendices 2 pages
May 2021

This thesis studies the documentary film industry in Finland and Russia, and the most-watched documentaries in both countries. The paper analyses society and its impact on the topics and themes of documentaries. Besides, the thesis reviews the range of documentary films provided by streaming services. This study aims to examine the influence of society on the documentary film industry and to consider cultural and social differences. This paper examines social impact from different angles such as finance, politics, history, topicality, and culture.

This paper is a qualitative study based on written and online materials. In addition, one Finnish and two Russian representatives of the documentary film industry were interviewed about their perspectives on the influence of society on documentaries.

This thesis emphasizes the social frameworks and traditions that define the culture of the documentary film industry in both countries. The collected data gives a clear picture of types of content as well as kinds of watched films depending on the society.

Key words: society, documentary, Russia, streaming service

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	YHTEISKUNNAN MÄÄRITELMÄ.....	6
	2.1 Yhteiskunnan rooli taiteessa	6
	2.1.1 Yhteiskunta ja dokumenttielokuva	7
3	DOKUMENTTIELOKUVAN NOUSU.....	8
	3.1 Dokumenttielokuvien suosio Suomessa.....	9
	3.1.1 Katsotuimmat dokumenttielokuvat.....	10
	3.1.2 Kansainvälisesti menestyneet elokuvat.....	12
	3.2 Dokumenttielokuva-ala Venäjällä	15
	3.2.1 Dokumenttielokuvat elokuvateatterissa ja TV:ssä	16
	3.2.2 Katsotuimmat elokuvat	17
4	SUORATOISTOPALVELUT	20
	4.1 Suosituin suoratoistopalvelu Suomessa.....	20
	4.1.1 Katsotuimmat elokuvat YLE AREENASSA.....	21
	4.1.2 Elokuvien aiheet	24
	4.2 Suoratoistopalvelut Venäjällä	25
	4.2.1 Lait ja sanavapaus.....	26
	4.2.2 Youtube	27
	4.2.3 Elokuvien aiheet	32
5	YHTEISKUNTA MÄÄRÄÄ.....	34
	5.1 Dokumenttielokuvien rahoitus	34
	5.2 Poliittikka	36
	5.3 Dokumenttielokuvan muoto.....	37
	5.4 Ajankohtaisuus.....	39
6	POHDINTA	40
	LÄHTEET.....	42
	LIITTEET	47
	Liite 1.....	47
	Liite 2	48

1 JOHDANTO

Eräässä seminaarilaisuudessa, joka käsitteli dokumenttielokuvia, olen kuullut seuraavan fraasin: ”*Suomessa on kaikki hyvin, ei ole sellaisia ongelmia, joista voi tehdä dokumenttielokuvia*”. Kyseinen lause kuulosti omituiselta, mutta juuri siitä lähti minun opinnäytetyöni aiheen ideointi.

Opinnäytetyössäni tutkin kahden eri valtion dokumenttielokuva-alan nykypäiväistä asemaa. Katsotuimpien dokumenttielokuvien kautta analysoin sitä, kuinka yhteiskunta määrää dokumentaristeja aiheiden valinnoissa ja ylipäättään dokumenttielokuvien tekoprosessissa. Suomi ja Venäjä ovat valtiot, jotka tuon esille omassa opinnäytetyössäni.

Omassa työssäni haluan korostaa yhteiskunnallisen vaikuttamisen merkitystä ja tutustuttaa lukijaa vieraaseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Dokumenttielokuvat toimivat omassa työssäni peilinä, jotka heijastavat yhteiskuntien eroavaisuuksia.

Tutkimusmenetelmäni on laadullinen tutkimus. Tutkimuksessa keskityn 2000-lukuun. Käyn läpi niitä dokumenttielokuvia, joita julkaistiin 2010 vuoden jälkeen. Lähteinä käytän venäjän-, suomen ja englanninkielisiä verkkolähteitä, artikkeleita ja elokuvia. Opinnäytetyö sisältää myös haastatteluja. Haastattelut ja haastattelukysymykset on kerrottu Liitteessä 1.

2 YHTEISKUNNAN MÄÄRITELMÄ

Yhteiskunta on kansa, sosiaalinen yhteisö, ihmiset, jotka asuvat samalla alueella, maassa tai valtiossa. Poliittikka, kulttuuri, talous ovat osa yhteiskuntaa ja nämä kaikki osat määrittävät yhteiskunnan muotoa. (Soppa n.d., Yhteiskuntaoppi 1.)

2.1 Yhteiskunnan rooli taiteessa

Yhteiskunnan rooli taiteessa riippuu siitä, kuinka vahvasti yhteiskunta on kiinnostunut ja tiedostaa taiteen merkityksen. Suomessa on tutkittu, että taide vaikuttaa positiivisesti talouteen, imagoon ja identiteettiin, terveyteen ja hyvinvointiin. (Honkala 2017.) Kulttuuriala kehittyy ainoastaan, jos yhteiskunta näkee sen merkittävänä tekijänä.

Suomessa kulttuurin ja taiteen rahoituksen määrä on 0,8 prosenttia valtion budjetista. (Budjettikatsaus 2019). Se on todella pieni osa, jos mietitään, että kulttuurilla on kuitenkin iso merkitys ja tutkimukset ovat myös osoittaneet samaa. Rahoitus on yksi keino vaikuttaa taiteeseen. Venäjällä taiteen ja kulttuurin rahoitus heittelee 2,0–2,4 % välillä valtion budjetista. Vaikka prosentit ovat isompia, rahoitus siellä yhtä asukasta kohden on pienempi EU-maihin verrattuna. (Muzuchyk 2019, 208–215.)

Diktatoriset yhteiskunnat tuhoavat taidetta. Historia on tämän osoittanut ja se näkyy edelleen maailmalla. Sananvapaus, joka puuttuu diktatorisesta yhteiskunnasta, on vahva tekijä taiteen luomisessa. Sananvapautta rajoitetaan monissa maissa, vaikka valtiojärjestys olisi demokratia. Kun sanan- tai ilmaisunvapautta rajoitetaan, taide rikkoo rajoja, seurauksena taide ja politiikkaa kulkee käsi kädessä. (Salusjärvi 2014).

Tietysti maiden historia ja kulttuuri myös jättävät oman jälkensä. Maailmalla on paljon tutkimuksia siitä, kuinka merkittävä taide on yhteiskunnalle. Mutta yhteiskunnan vaikutusta taiteeseen on tutkittu vähän.

2.1.1 Yhteiskunta ja dokumenttielokuva

Jouko Aaltonen toteaa Oisalon haastattelussa, että dokumenttielokuvalla on yhteiskunnallinen tehtävä. Se heijastaa, muistaa, muuttaa ja tuntee yhteiskuntaa. Dokumenttielokuva usein sijoittuu tiettyyn kulttuuriin ja sosiaaliseen maailmaan, se on syvä perinne. (Oisalo 2016, 82.)

Perinne on vahva sana, joka hyvin kuvastaa elokuvamaailman kehitystä. Elokuvatraditiot maissa ovat hyvin erilaiset. Kun Suomi seuraa ja on syvällä Pohjoismaiden hyvinvointivaltioiden taiteiden traditioissa, venäläinen elokuva vasta irtautuu Neuvostoliiton ajoista ja etsii omanlaista kertomistyyliä.

Jos dokumenttielokuva heijastaa ja toimii yhteiskunnan peilinä, niin elokuvien aiheiden ja teemojen pitää olla hyvin erilaisia riippuen kulttuurista, ympäristöstä sekä väestöstä. Ovatko sitten myös kansalaisten katsomistottumukset syvällä yhteiskunnassa ja sen historiassa? Voiko tältä pohjalta sanoa, että minkälainen valtio on, niin sellaisia ovat myös elokuvat?

3 DOKUMENTTIELOKUVAN NOUSU

Kiinnostus dokumenttielokuvia kohtaan on lisääntynyt sen jälkeen, kun Cannesin elokuvajuhlissa kultaisen palmun sai Michael Mooren elokuva "Fahrenheit 9/11" vuonna 2004. Se oli toinen dokumenttielokuva koko elokuvafestivaalin pitkän historian aikana, joka on saanut festivaalin pääpalkinnon. Viimeisten kymmenen vuoden aikana yhä useammin elokuvafestivaalit palkitsevat dokumentteja tai elokuvia, jotka omaavat dokumenttielokuvien piirteitä. Venetsian elokuvafestivaalilla (2013) pääpalkinnon sai Gianfranco Rosin ohjaama

dokumenttielokuva "Sacro Gra". Vuonna 2015 Berliinin elokuvajuhlissa pääpalkinnon sai elokuva "Taxi", jonka genre on docufiction ja heti seuraavana vuonna pääpalkinnon sai Gianfranco Rosin ohjaama italialainen dokumenttielokuva "Fire at Sea".

2000-luku on antanut niin sanotun vihreän valon dokumenttielokuville, jotka käsittelevät politiikkaa ja sosiaalisia ongelmia. Viimeisen vuosikymmenen aikana myös Oscar-ehdokkaana olevat dokumenttielokuvat ovat käsitelleet usein poliittisia paljastuksia tai tutkimuksia. Tunnettujen ihmisten elämäkerrat, rikollisuus ja historialliset tapahtumat ovat aiheita jotka maailmanlaajuisesti nousevat pinnalle ja puhuttavat.

Suoratoistopalvelut ovat saaneet tärkeän roolin ja ovat vaikuttaneet dokumenttielokuvien suosioon. HBO julkaisee usein dokumenttielokuvia, jotka saavat maailmalla valtavaa huomiota. Elokuva "Leaving Neverland", "Spielberg" ja erilaiset true-crime dokkarisarjat ovat todella suosittuja. Kilpailijayritys Netflix on levittänyt elokuvat "Icarus" ja "American Factory", jotka molemmat ovat saaneet Oscar-palkinnon. (Taezhnaya 2020.)

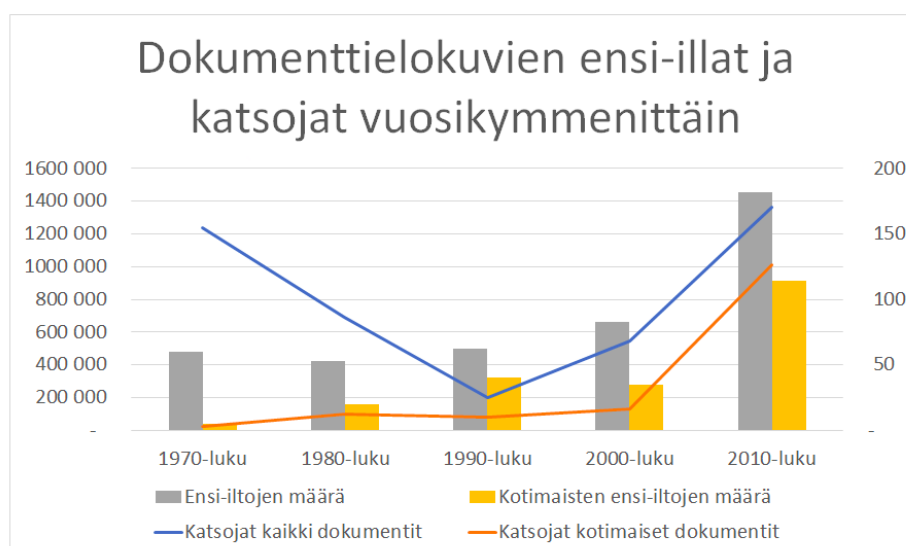
Suoratoistopalvelujen lisäksi maailmanlaajuisesti kiinnostus dokumenttielokuvafestivaaleja kohtaan kasvaa. Kiinnostuksen osoittaa dokumenttielokuvafestivaalien kävijäennätykset. Helsingin DocPoint-festivaali teki uuden kävijäennätyksensä vuonna 2020. (DocPoint 2020.)

Erilaiset tutkimukset myös osoittavat dokumenttielokuvien nousua. Vuonna 2018 Kanadassa tehtiin katsojatu tutkimus, jossa haluttiin selvittää ihmisten dokumenttielokuvien katselutottumukset. Tutkimuksesta selvisi, että yli 55 % vastaajista katsoo dokumentteja enemmän kuin kolme vuotta sitten. Katsojat kokevat, että dokumenttien parempi saatavuus sekä kiinnostavat dokumenttielokuvien aiheet ovat vaikuttaneet katselutottumukseen. (Documentary Audience research 2018.)

3.1 Dokumenttielokuvien suosio Suomessa

Arvostus ja kiinnostus dokumenttielokuviin Suomessa on hyvin korkea. Yli puolet vastanneista pitää kotimaisia dokumenttielokuviin erittäin tai melko kiinnostavina. Suosio dokumenttielokuviin on lisääntynyt varsinkin 2010-luvulla. (Suomen Elokuvasäätiö 2019.)

Myöskin Suomessa Michael Mooren dokumenttielokuva "Fahrenheit 9/11" on saanut suurta suosiota teattereissa. Tämän jälkeen Suomen elokuvateattereihin tuli lisää dokumenttielokuviin, jotka tutustuttivat katsojiin dokumentaariseen genreen. Jos 90-luvulla suosituimmat dokumenttielokuvat yleensä kertoivat musiikkilegendoista, niin 2000-luvulla aiheet ovat vaihtuneet, dokumentaristit aloittivat puhua politiikasta ja yhteiskunnasta. (Pasanen 2013.) Dokumenttielokuvien ensi-iltojen määrä on noussut, mikä tarjoaa katsojille enemmän valinnanvaraa.

(KUVA 1. Suomen Elokuvasäätiö)

Yleisradio tuottaa, tukee ja julkaisee paljon dokumenttielokuvia. Vuonna 2013 YLEllä käynnistyi Docventures-sarja, jonka juontavat Riku Rantala ja Tuomas Milonoff. Sarja käsittelee isoja kansainvälisesti tunnettuja dokumenttielokuvia. ”Docventures” on voittanut Venla-palkinnon muutaman kerran ja sarjan ympärille on perustettu leffakerhoja. (Rautio, 2017). Finnpanelin mittauksen mukaan vuonna 2014 ohjelma on ollut kiinnostavin nuorten keskuudessa. Ohjelmassa näytetään harvoin kotimaisia dokumentteja. Riku Rantalan mukaan Suomessa dokumentit harvoin käsittelevät isoja globaaleja teemoja. (Römpötti, 2015).

Suomessa on kahdeksan elokuvafestivaalia, jotka ovat Suomen Elokuvasäätiön tuen piirissä, joista yksi on pelkästään dokumenttielokuvafestivaali, ja se on toiseksi suosituin festivaali kävijämäärän perusteella Suomessa vuonna 2019. (Suomen Elokuvasäätiö, 2019.) Tämä on suora osoitus siitä, että dokumenttielokuvien suosio on nousussa myös Suomessa.

3.1.1 Katsotuimmat dokumenttielokuvat

Suomen elokuvasäätiö on julkaissut tiedot katsotuimmista dokumenttielokuvista viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana. Osa näistä elokuvista ovat saaneet merkittäviä katsojalukuja. Työssäni keskityn elokuvaan, jotka tuotettiin 2010 vuoden jälkeen.

Katsotuimmat kotimaiset dokumenttielokuvat 2010-luvulla ovat:

Järven Tarina (2016) – luontodokumentti, järvien tarinat ja historia kerrottu suomalaisten uskontojen ja satujen kautta.

Sel8nne (2013) – dokumenttielokuva jääkiekkoilijasta Teemu Selänteestä, hänen elämästään ja uravalinnoistaan.

Metsän Tarina (2012) – luontodokumentti, metsästä ja eläimistä. Suomalaiskansallinen mytologia on läsnä elokuvassa.

Reindeerspotting – pako Joulumaasta (2010) – elokuva suomalaisesta nuorisojoukosta, jotka elävät Rovaniemellä. Nuoret käyttävät huumeita ja elävät

rikoksien ympärillä. Päähenkilö pakenee Suomesta. Elokuva sai Suomessa 18 vuoden katsojaikärajan.

Miesten vuoro (2010) – dokumenttielokuva miehistä, heidän elämäntarinoistansa. Miehet jakavat omia tarinoita elämänpoluista, vaikeista tilanteista ja näyttävät tunteita.

Eput (2016) – dokumenttielokuva Eppu Normaali bändin urasta.

Vesku (2010) – dokumenttielokuva näyttelijästä ja laulajasta Vesa-Matti Loirista.

Seitsemän dokumenttielokuvaa, jotka ovat keränneet elokuvateattereissa 45 000–185 000 katsojaa käsittelevät suomalaista luontoa ja sen kautta historiaa, suomalaista kulttuuria julkisuuden henkilöiden kautta, suomalaista saunaa, jääkiekkoa, miesten tunteita ja kaikkien tarinoiden kautta yhteiskunnallisia ongelmia.

”Reindeerspotting – pako Joulumaasta” (2010) elokuva poikkeaa muista katsotuimmista elokuvista omalla kertomistyyllillä. Elokuvasa näytetään huumeita ja rikoksia. Katsojissa herää mielenkiinto, pelkästään elokuvan traileri YouTubessa sai noin 0,5 miljoona näyttökertaa. Elokuva sai myöhemmin tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon, mutta ikäraja pysyi korkeana eli 18+. Elokuva ei saa näytä kouluissa, vaikka tuotantoyhtiön mielestä elokuvalla on valistusarvo. (Reideerspotting halutaan kouluihin...2011.)

Vuosi 2020 on ollut poikkeuksellinen elokuva-alalle. Pandemia on vaikuttanut elokuva-alaan niin, että elokuvateatterit ovat sulkeneet ovensa, sen lisäksi monet ensi-illat on siirretty myöhemmäksi ajankohdaksi. Kotimaisia elokuvia katsottiin enemmän kuin aiemmin ja dokumenttielokuvat ovat menestyneet paremmin. Pandemia-vuodesta riippumatta dokumenttielokuva **”Lost Boys”** sai 74 000 katsojaa ja dokumenttielokuva **”Aalto”** 45 000 katsojaa. (Suomen Elokuvasäätiö 2021.) Nämä luvut ovat todella huikeat dokumenttielokuville, varsinkin pandemian keskellä. Molemmat elokuvat lukujen perusteella pääsisivät katsotuimpiin suomalaisiin dokumenttielokuviin.

Elokuva **Aalto** (2020) kertoo Alvar Aallosta, tunnetuimmasta arkkitehdista, hänen elämästään ja teoistaan. Elokuvasa käytetään arkistomateriaalia. Dokumenttielokuva ”**Lost Boys**” (2020) on jatko-osa jo suomalaisille tutulle elokuvalla *Reindeerspotting* (2010). Ohjaaja Joonas lähtee Aasiaan selvittämään, mitä kadonneille ystäville tapahtui. Elokuvalle on 18+ ikäraja. Sellaisenaan elokuvaa ei voi esittää televisiossa. Keväällä 2021 elokuvasta näytettiin leikattu versio Docventures tv-ohjelmassa. Yleisöpalautteen takia versio tarkistettiin uudestaan. Uudelleenluokittelun jälkeen leikattu versio sai myös 18+ luokituksen. (Pekkala, 2021.) Elokuva poistettiin Yle Areenan jakelusta.

(KUVA 2, Kuvakaappaukset katsotuimmista suomalaisista dokumenttielokuvista, YouTube)

3.1.2 Kansainvälisesti menestyneet elokuvat

Suomen Elokuvasäätiö julkaisee vuosittain tilastot elokuvavuosista. Tilastoissa on tiedot kansainvälisestä levityksestä. Mielenkiintoista on huomata, että vain 2016 vuoden jälkeen elokuvavuoden koosteessa on erillinen tilasto dokumenttielokuvien kansainvälisestä menestyksestä. Aiemmin menestyneimpiä dokumenttielokuvia, jos niitä oli, mainittiin tekstikoostessa. Kansainvälisillä festivaaleilla esitettyjä suomalaisia dokumenttielokuvia on tällä hetkellä

enemmän verrattuna vuoteen 2011. (Elokuvavuosi 2018). Määrää ei kuitenkaan voi sanoa varmaksi, koska lyhyt- ja dokumenttielokuvat ovat samassa tilastossa. Tärkeää on huomata, että kansainvälisesti menestyneet dokumentit eivät ole yleensä katsotuimpien elokuvien listoilla Suomessa. Poikkeus on elokuva *Miesten vuoro*, joka on menestynyt sekä Suomessa että kansainvälisesti vuonna 2010 ja 2011.

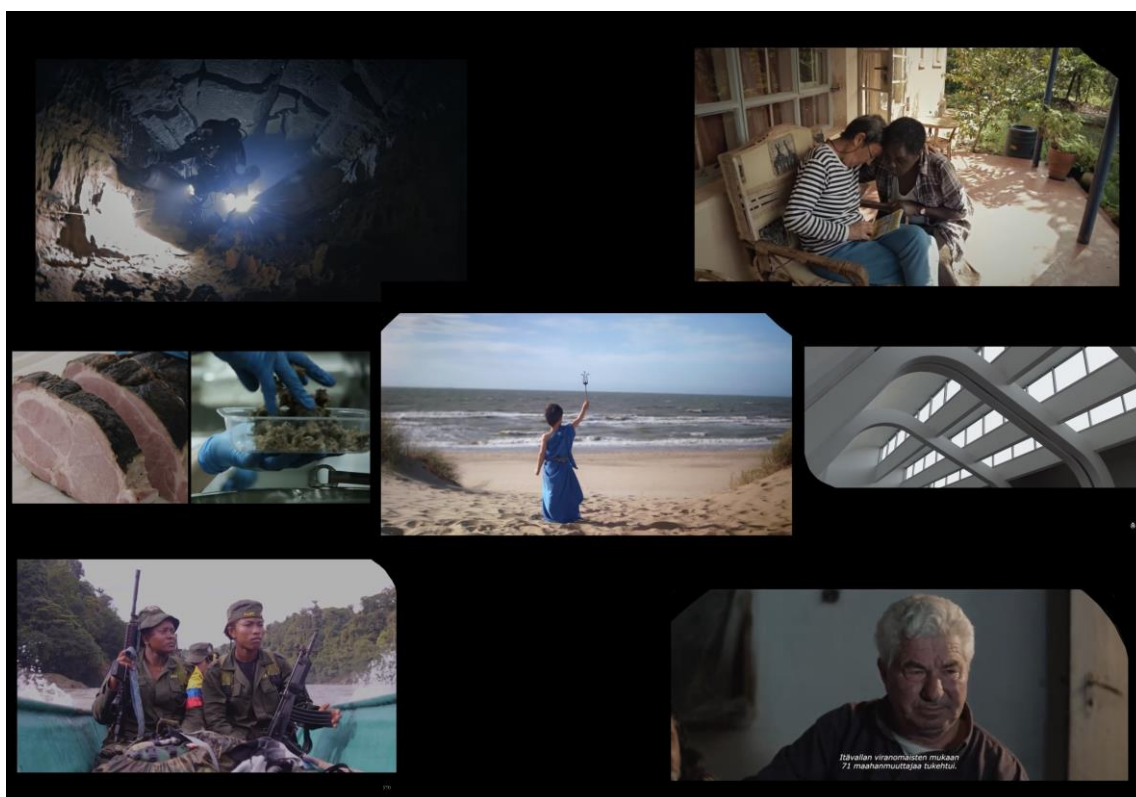
Kansainvälisiä elokuvafestivaaleja viimeisen viiden vuoden aikana kiertäneet elokuvat ovat:

- Juan Reinan elokuva **"Takaisin pintaan"** (2016) on kiertänyt 23 festivaalia. Elokuva neljästä suomalaisesta sukeltajasta, jotka suorittavat nosto-operaation ja hakevat menehtyneet ystävät Norjasta.
- Iiris Härmän elokuva **"Hyvästi Afrikka"** (2016) on kiertänyt 22 festivaalia. Elokuvassa seurataan suomalaista Riitta Kujalaa, joka on työskennellyt Ugandassa ja tehnyt kehitystyötä naisten oikeuksien eteen.
- Tonislav Hristovin ohjaama elokuva **"Hyvä postimies"** (2017) on ollut mukana 19 festivaalilla. Elokuva käsittelee pakolaiskriisiä Turkin rajalla bulgarialaisessa kylässä.
- Virpi Suutarin ohjaama elokuva **"Yrittäjä"** (2018) pääsi 17 festivaaliin. Elokuva kertoo suomalaisesta yrittäjyydestä, yrittäjän intohimosta. Elokuvassa esitetään kaksi yritystä, jotka sijaitsevat eri puolilla Suomea.
- Reetta Huhtasen ohjaama elokuva **"Aatos ja Amine"** (2019) kiersi 52 festivaalia. Elokuvassa seurataan kahden pienen pojan elämää Molenbeekin kaupunginosassa Brysselissä. Elokuva käsittelee vahvasti uskontoa, poikien vuorovaikutus on läsnä, tarina kerrotaan lapsien näkökulmasta.
- Tonislav Hristovin ohjaama elokuva **"Veeran maaginen elämä"** (2019) on osallistunut neljäänkymmeneenkahteen elokuvafestivaaliin. Dokumentti 25-vuotiasta Veerasta, joka yrittää käydä läpi lapsuuden traumoja, joissa on läsnä isän alkoholismi ja väkivaltaisia muistoja.

Suomen elokuvasäätiön mukaan viime vuosien kansainvälisillä festivaaleissa esitettyjä elokuvia ovat myös **"Neiti aika"**, **"Anerca - Elämän hengitys"**, **"Aalto"** ja **"Colombia in my Arms"**. (Suomen Elokuväsäätiö, 2021). Tarkkoja lukuja ei ole vielä saatavilla.

Kulttuuriset erot, uskonto, roolipelaaminen, yhteiskunnalliset ongelmat ulkomailla, maahanmuutto, turvanpaikkahakijat ja tulevaisuus ovat aiheita, jotka ovat saaneet huomiota kansainvälisesti. On tärkeä huomata, että suurin osa näistä dokumenttielokuvista ei käsittele suoranaisesti suomalaisuutta tai suomalaista kulttuuria. Nämä elokuvat keskittyvät globaalikysymyksiin, jotka ovat hyvin tuttuja koko maailmassa kulttuurista riippumatta. Elokuva "Miesten vuoro" on tietynlainen poikkeus, joka heräsi suuren kiinnostuksen kansainvälisesti sekä myös sai kotimaassa valtavan määrän katsojaa. Onko se sitten pääteema - miehet ja heidän ajatuksensa, heidän äänensä, joka sai kiinnostusta? Se on omalla tavallaan myös globaali teema, stereotypia siitä, että miehet eivät itke eivätkä puhu. Tämä koskee melkein joka ikistä kulttuuria.

Suomessa ihmisiä kiinnostaa eniten kotimaa. Kuitenkin jos kotimainen dokumenttielokuva pyrkii kansainväliseen levitykseen, yleensä elokuvan olisi hyvä käsitellä globaaleja ilmiöitä.

(KUVA 3, Kuvakaappaukset kansainvälisillä festivaaleilla esitetyistä suomalaisista dokumenttielokuvista, YouTube)

3.2 Dokumenttielokuva-ala Venäjällä

Dokumenttielokuva-ala Venäjällä on nykyään epävarmassa vaiheessa. Kuinka dokumenttielokuva saavuttaa katsojia on isoin kysymys Venäjällä. Mitään tutkimuksia, jotka osoittavat dokumenttielokuvasuosiota Venäjällä ei ole. Alan tilannetta pystyy analysoimaan käyttämällä erilaisia ja monipuolisia lähteitä.

Venäjällä on kaksi eri struktuuria, jotka tukevat elokuva-alaa. Ne ovat Fond Kino eli Venäjän elokuväsäätiö ja Venäjän kulttuuriministeriö. Molemmat organisaatiot tukevat fiktioelokuvia, mutta vain toinen niistä rahoittaa dokumenttielokuvia ja se on ministeriö. Vuonna 2015 Venäjällä oli luotu Yhteinen federaalinen automaattinen tietojärjestelmä "EAIC", joka laskee katsojien määrän elokuvateatterissa, lippujen hintoja sekä paljon muuta. Järjestelmässä on tilastot elokuvavuosilta 2016–2019.

Tilastojen mukaan dokumenttielokuvien tarjonta elokuvateattereissa Venäjällä on hitaasti noussut, ja kävijämäärä kasvaa vuodesta toiseen. Vuonna 2018 dokumenttielokuvien kävijämääräksi teatterissa on ilmoitettu kokonaisuudessaan 268 300 ihmistä, mikä on sata tuhatta enemmän verrattuna edelliseen vuoteen. (Fond Kino 2018.)

Moskovaan oli perustettu dokumenttielokuvien keskus, jonka tiloissa on elokuvateatteri, jossa näytetään pelkästään dokumenttielokuvia. Dokumenttielokuvien rahoittaminen on selkeentynyt, ja Venäjällä on hyväksytty uusia lakeja, joiden tarkoitus on helpottaa tukien hakemista. Kuitenkin tästä riippumatta alan tilanne on edelleen epävakaa teattereiden ja televisiokanavien keskuudessa. Olga Lubimova, Venäjän kulttuuri- ja taideministeri, on ilmoittanut, että dokumenttielokuva-alan tilanne on surullinen ja se johtuu monesta eri tekijästä. Venäjällä ei ole selkeätä suunnitelmaa missä dokumenttielokuvia voidaan näyttää, ja valtakunnalliset kanavat luopuvat dokumenttielokuvien sisällöstä. Olgan mukaan ministeriön tukea saa noin kahtasataa dokumenttielokuvaa vuodessa. (Bugulova 2020.)

Venäjällä on useita elokuvapalkintoja. ”Kultainen kotka” on yksi merkittävistä elokuvapalkinnoista. Palkintoja jaetaan vuosittain elokuvatekijöille. Vuonna 2018 elokuvaohjaaja ja käsikirjoittaja Sergey Miroshnichenko omassa puheessaan mainitsi, että melkein kaikki dokumenttielokuvaan keskittyvät tuotantoyhtiöt Venäjällä ovat sulkeneet ovensa. Hän osoitti huolensa siitä, että valtion budjetit dokumenttielokuvia varten ovat todella pienet verrattuna fiktiiviseen genreen. Vuotta myöhemmin Sergey tuottaa ja hänen tyttärensä ohjaa dokumenttielokuvan ”Kresty” valtion tuella, jonka oikeudet myöhemmin ostaa Netflix. (Alperina 2021).

3.2.1 Dokumenttielokuvat elokuvateatterissa ja TV:ssä

Dokumenttielokuvien osuus televisiossa on selkeästi pienentynyt, kuudesta prosentista dokumenttielokuvatarjonta on laskenut yhteen prosenttiin kolmessa vuodessa. (Fond Kino 2018). Dokumenttielokuvia näytetään televisiossa harvoin, tai jos näytetään niin öisin. Yleensä on vain kolme formaattia, mitä televisiossa voi nähdä - henkilödokumentti, tutkimus- tai tiededokumentti, ja ne kaikki tehdään täysin samalla tavalla. (Klimkova 2020).

Olen haastattelut Maria Krupnovaa, joka on dokumenttielokuvakeskuksen kehitystyöstä vastaava. Hänen mukaansa dokumenttielokuvan näyttäminen elokuvateatterissa on aina riski, suoraan sanottuna se ei ole elokuvateatterille taloudellisesti kannattavaa. Dokumenttielokuvakeskus on yksityinen organisaatio, joka ei saa valtion tai kaupungin tukea. Elokuvateatteri on vain yksi heidän palveluistansa, elokuvakeskus toimii myös levittäjänä. Sen lisäksi Dokumenttielokuvakeskus on perustanut suoratoistopalvelun NOFICTION.film, jonka kautta voi katsoa dokumenttielokuvia kotona. Heidän ansiostansa elokuvateattereiden katsojamäärä nousi. Vuonna 2019 heidän elokuvateatterinsa kävijämäärä oli noin 50 000 ihmistä ja vuonna 2020 määrä oli 23 000 ihmistä, teatterin ollessa kiinni yli puoli vuotta pandemian takia. Maria pitää lukuja hyvinä, dokumenttielokuva ei voi kiinnostaa kaikkia, Maria toteaa. Maria ei ole yllätynyt siitä, että television dokumenttielokuvatarjonta supistuu, hänen mukaansa televisiodokumentti on oma formaatti, joka on jo aikansa elänyt.

Tilastossa, jossa ilmoitetaan genrejen mukaan keskimääräinen katsojamäärä, dokumentit ovat listan lopussa, noin 5 000 katsojaa per elokuva. (Fond Kino 2018). Dokumenttielokuvastudioiden pitäminen on kallista valtiolle, ja sen takia suurin osa niistä on jo suljettu. Toisaalta elokuvan teko on helpompaa tänä päivänä kuin koskaan ennen, dokumentteja tehdään paljon enemmän määrällisesti, varsinkin jos lasketaan ne, jotka toteutetaan ilman valtion tukea. (Poznin 2016).

3.2.2 Katsotuimmat elokuvat

Venäjän elokuvasäätiön eli Fond Kinon tilastojen mukaan katsotuimmat dokumenttielokuvat elokuvateattereissa vuosina 2016–2018 ovat:

Vladislav Grishinin ja Irina Zhuravlevan dokumenttielokuva ”**Kamchatka Bears. Life begins**” (2018) keräsi 30 000 katsojaa. Elokuva näyttää karhujen elämää Kamchatkan alueella.

Leo Gabriadzen animaatiokumenttielokuva ”**Rezo**” keräsi 20 518 katsojaa. Elokuva perustuu Leon lapsuuden muistoihin hänen isästänsä Rezo Gabriadzesta. Rezo oli käsikirjoittaja, ohjaaja ja taiteilija. Elokuva on saanut ministeriön tukea.

Elokuva ”**Dancer**”, jonka takana on useita tuotantomaita. Elokuva kertoo balettianssijasta Sergei Polunisesta ja se sai 18 092 katsojaa.

Vera Krichevskayan elokuva ”**Delo Sobchaka**” sai elokuvateatterissa 15 300 katsojaa. Elokuva kertoo ensimmäisestä Moskovan pormestarista. Ksenia Sobchak, pormestarin tytär, yrittää ymmärtää isän poliittista kohtaloa. Elokuvasa on Putinin haastattelu.

Vera Krichevskayan elokuva ”**The man who was too free**” – elokuva poliitikosta Boris Nemtsovista, hänen urastaan ja kuolemastaan, 12 865 katsojaa.

Vitaly Manskin Elokuva ”**Under the sun**” sai 10 697 katsojaa ja kertoo työstä, joka asuu Pohjois-Koreassa ja liittyy lasten liittoon. Kuvaukset olivat kontrolloitu

valtion puolesta, mutta ohjaaja kuvasi piilottaen materiaalia, jonka näytti lopputuloksessa. Elokuva on saanut ministeriön tukea.

Leonid Parfenovin elokuvat ”**Russian Jews**”, jokainen osa keräsi noin 10 000 katsojaa. Jokainen osa käsittelee juutalaisten kohtaloa historiallisten tapahtumien aikana.

Televisiossa katsotuimmat elokuvat vuonna 2015 olivat Vladimir Solovjjevin elokuva ”**Presidentti**” – joka kertoo Vladimir Putinin 15 vuoden valtakaudesta, elokuva sisältää Vladimir Putinin haastattelun. Vähän enemmän katsojia samana vuonna sai Andrei Kondrashovin elokuva ”**Krimi, tie kotiin**”, joka käsittelee Krimin alueen liittoutumista Venäjän Federaatioon, televisiossa elokuvan katsojaosuus oli 40,6 %. (Guneev 2015.)

Elokuvien teemoista yksi aihe vahvasti nousee esille ja se on politiikka. Poliittiset elokuvat kiinnostavat venäläistä yleisöä, varsinkin jos elokuva käsittelee Venäjän presidenttiä jollakin tavalla. Myös tunnetut kasvot herättävät mielenkiintoa, esimerkiksi Leonid Parfenovin elokuvat menestyvät hyvin, koska Leonid on tunnettu ja arvostettu toimittaja. Katsotuin elokuva on kuitenkin luontoa käsittelevä, ja tässä me huomaamme samankaltaisuuden suomalaisiin katsotuihin elokuviin, joista kaksi elokuvaa käsittelee luontoa.

Maria Krupnovan mukaan dokumenttielokuvakeskuksen elokuvateatterissa katsotuimmat elokuvat yleensä käsittelevät politiikkaa, luontoa ja alakulttuureja kuten esim. rock-musiikkia. Esimerkiksi elokuva ”**Your Rock**” on menestynyt todella hyvin. Kokonaisuudessaan voi väittää, että Venäjällä suurimmat kiinnostuksen kohteet dokumenttielokuvien parissa ovat politiikka ja tunnetut ihmiset, jotka ovat dokumenttielokuvien takana kuten Ksenia Sobchak tai Leonid Parfjonov tai tunnetut ihmiset, joista tehdään dokumenttielokuvia. Vain kaksi elokuvaa katsotuihin elokuvista oli rahoitettu ministeriön tuella.

Venäjän väkilukuun suhteutettuna elokuvateattereiden katsojamääriin on pieni. Siitä syntyy paikallinen ongelma dokumenttielokuva-alalla, jonka pääytimessä on kysymys ”Missä ja miten dokumenttielokuvia kannattaa näyttää?”. Koska mahdollisuudet näyttää dokumenttielokuvia Venäjällä ovat rajattuja, nuoret

dokumentaristit löytävät usein katsojia internetin kautta. Suosittu suoratoistopalvelu YouTube on täynnä venäläisiä dokumentteja, jotka ovat laadukkaasti tehtyjä ja sen lisäksi todella katsottuja. Kaiken tämän lisäksi nuoret dokumentaristit yhä usein rahoittavat elokuvat ilman valtion tukea. (Klimkova 2020.)

(KUVA 4 Kuvakaappaukset katsotuimmista venäläisistä dokumenttielokuvista, YouTube)

4 SUORATOISTOPALVELUT

Suoratoistopalvelu on netti-tv palvelu, joka tarjoaa katsojille elokuva-, sarja- ja dokumenttisisältöä. Suoratoistopalvelun eroavaisuus televisiosta on se, että katsoja pystyy katsomaan sisältöä missä vaan ja milloin vain. Katsoja ei ole sidottu lähetysaikaan tai paikkaan.

Vuonna 2019 digitaalisten palveluiden kehittymisestä tunnettu yritys Vindicia suoritti tutkimuksen, jonka päämääränä oli selvittää yhdysvaltalaisen ja brittiläisen väestön tottumuksia suoratoistopalveluja kohtaan. Tutkimuksesta selvisi, että 40 % brittiläisestä ja 70 % yhdysvaltalaisesta väestöstä käytti ainakin yhtä suoratoistopalvelua. Yhdysvalloissa yksi katsoja tilasi keskimäärin 3.4 suoratoistopalvelua. (Vindicia 2019.)

Nykypäivänä suoratoistopalveluja on todella paljon; Netflix, Hulu, HBO, Amazon, Disney +, Apple TV. Nämä ovat tunnetuimpia suoratoistopalveluja maailmalla. (Adalian 2021). Tunnettujen suoratoistopalvelujen lisäksi eri maissa on tarjolla myös kotimaisia suoratoistopalveluita, jotka yrittävät kilpailla isojen yritysten kanssa. Netflixillä on tällä hetkellä 195,2 miljoonaa tilaajaa maailmanlaajuisesti. (Schomer 2020).

4.1 Suosituin suoratoistopalvelu Suomessa

Vuonna 2019 tehdyssä Audience Projectin tutkimuksessa Netflixin suosiosta Pohjoismaissa on paljastunut, että kaikissa Pohjoismaissa suosituin suoratoistopalvelu on Netflix, lukuun ottamatta Suomea. Suomi on ainoa maa Pohjoismaista, jossa kotimainen suoratoistopalvelu on ohittanut Netflixin. Tutkimuksen mukaan melkein kaikissa Pohjoismaissa toiseksi suosituimpana suoratoistopalveluna toimii jokin kotimainen suoratoistopalvelu. (Audience Project 2019.)

Tammikuussa 2020 kotimainen viihdepalvelu Elisa Viihde on julkaissut tutkimuksen, jonka mukaan 68 % suomalaisista käyttää vähintään yhtä maksullista suoratoistopalvelua ja 40 % suomalaisista tilaa 2 maksullista suoratoistopalvelua. (Näin Suomi viihtyy 2020.) Nämä luvut ovat hyvin

samanlaisia jo mainittuun Vindicia tutkimukseen, mikä kertoo siitä, että suomalaiset ovat todella aktiivisia suoratoistopalvelujen suhteen.

Netflix on suosituimpien suoratoistopalvelujen listoilla Suomessa, mutta ei ole kuitenkin suosituin palvelu. Suosituin suoratoistopalvelu Suomessa on Yle Areena. (KMK-tutkimus 2020.) Yle Areena on valtakunnallinen maksuton suoratoistopalvelu, joka tarjoaa sisältöä laidasta laitaan eri ikäryhmille. Yle Areena tarjoaa myös runsaasti dokumenttielokuvasisältöä. Jo Yle Areenan etusivulta löytyy dokumenttielokuvia katsottavaksi. Yle Areena jaottelee dokumenttielokuvia suosituimpiin, suosituksiin, uutuuksiin, ja ”vielä ehdit” -osioon. Yle Areena tarjoaa sekä kotimaista että ulkomaalaista sisältöä. Yle Areenassa olevat elokuvat ja sarjat eivät pysy siellä ikuisesti, eli dokumenttielokuvat poistuvat sieltä ja niiden tilalle tulee uutta dokumentaarista sisältöä. Tämän takia tietojen kerääminen ja varsinkin tarkkojen katsojalukujen saaminen on haastavaa. Yle Areenaan saattaa ilmestyä elokuva uudestaan, jonka seurauksena näyttökerrat eivät ole totuudenmukaiset.

Suomessa on Yle Areenan lisäksi muita kotimaisia suoratoistopalveluita, esimerkiksi Ruutu ja Elisa Viihde. Molemmat suoratoistopalvelut tarjoavat myös dokumenttisisältöä, mutta vain pieni osa siitä on kotimaista tuotantoa.

4.1.1 Katsotuimmat elokuvat YLE AREENASSA

Olen tutkinut Yle Areenan sivustoa ja Ylen tarjoamia kotimaisia dokumentteja, vertaillut katsojalukuja, ja tässä on osa katsotuimmista kotimaisista dokumenttielokuvista Yle Areenassa viimeisien vuosien aikana. Pelkästään Yle Areenan järjestelmän pohjalta on vaikea määritellä mitkä elokuvat ovat katsotuimpia, koska elokuvat keräävät näyttökertoja eri ajassa. Poistettujen dokumenttielokuvien kohdalla tieto on kaikista haastavin, sillä elokuvat eivät löydy Yle Areenan hakujärjestelmästä. Siksi poistettujen elokuvien kohdalla olen myös ottanut huomioon Jussi-gaalan ja DocPoint-festivaalin palkinnot ja ehdokkuudet.

- Yle Areenasta poistetut dokumenttielokuvat ovat Selma Vilhusen elokuva ”**Hobbyhorse Revolution**” (75 593 näyttökertaa, 2017) – elokuva kertoo keppariharrastuksesta, suomalaisesta lajista ja ennakkoluuloista sitä kohtaan.
- Susani Mahaduran elokuva ”**Kelet**” (85 000 näyttökertaa, 2020) kertoo Suomessa asuvasta somalialaistaustaisesta transnaisesta ja hänen unelmistaan.
- Arthur Franckin ohjaama elokuva ”**Olliwer Hawk**” (93 300 näyttökertaa, 2019) – henkilödokumentti, elokuva suomalaisesta hypnotisoijasta.
- ”**Järven Tarina**” (95 214 näyttökertaa, 2016) – dokumentti luonnosta ja Suomen järvistä, suomalaisesta kulttuurista ja uskonnosta.
- Joonas Berhällin ohjaama elokuva ”**Miehiä ja poikia**” (200 015 näyttökertaa, 2019) - elokuva suomalaisista miehistä, heidän tunteistaan, huolistaan ja puhumisen tärkeydestä. Seitsemän miehen tarina.
- Arto Halosen elokuva ”**Takaisin valoon**” (139 898 näyttökertaa, 2018) - suomalaisnaisesta, joka on joutunut kaappauksen uhriksi Tunisiassa.
- John Websterin ohjaama elokuva ”**Silmästä Silmään**” (122 761, 2020) käsittelee kuinka rikoksentekijä ja omainen kohtaavat toisensa ja voiko heidän välilleen syntyä keskustelu.

Yle Areenassa tällä hetkellä avoimessa katselussa katsotuimpia dokumenttielokuvia ovat:

- Laura Joutsin dokumenttielokuva ”**Ismo Alanko: Ihminen, mutta mikä se on?**” (121 179 näyttökertaa, 2020) - henkilödokumentti, tarina muusikosta ja hänen elämästään.

- Anti Leinon elokuva ”**J.Karjalainen Baby ollaan ikuisii**” (133 759 näyttökertaa, 2018) - henkilödokumentti laulujentekijästä ja muusikosta.
- Sakari Saksan elokuva ”**Danny**” (134 058 näyttökertaa, 2018) - elokuva suomalaisesta tunnetusta muusikosta, hänen lapsuudestaan ja musiikkiurasta.
- Mikko Mattilan elokuva ”**Mystinen metsätyömies**” (160 260 näyttökertaa, 2019) - elokuva muusikosta, yhtyeen Engels&Jung solistista.
- Peter Walleniuksen elokuva ”**Uhrit**” (167 000 näyttökertaa, 2019) – irrottautumistarinoita uskonnollisesta yhteisöstä.
- Elina Talvensaaren elokuva ”**Neiti Aika**” (123 689 näyttökertaa, 2019) – ohjaaja rakentaa tarinan tavaroiden ympärille, jotka ovat jääneet ohjaajan juuri ostettuun asuntoon. Tavaroiden kautta katsoja tutustuu tavalliseen henkilöön Sirkka-Liisaan.
- Marja Kurikkan elokuva ”**Kuolema auringossa**” (252 435 näyttökertaa, 2020) käsittelee suomalaisen nuoren naisen kohtaloa. Isä lähtee selvittämään tyttären huumeista johtunutta kuolemaa.
- Vuokko ja Virva Kunttun elokuva ”**Star shaped scar**” (455 382 näyttökertaa, 2018) – lyhytelokuva/dokumentti naisesta, jolle ulkonäkö merkitsee paljon, hän keräilee korkokenkiä ja pukeutuu prinsessavaatteisiin. Lapsuudessa Jasmin halvaantui auto-onnettomuudessa.

Dokumenttielokuva ”**Lost Boys**”, jonka olen jo maininnut työssäni aikaisemmin, leikattu versio sai Yle areenassa seitsemässä päivässä noin 455 000 näyttökertaa, kunnes ikärajan vuoksi se poistettiin jakelusta.

Dokumentaariset sarjat myös nousevat vahvasti suosioon. Yle Areenaan ilmestyy yhä useammin dokumenttisarjoja. Dokumenttisarja ”**Unelma Lapista**” saa keskimäärin 100 000–200 000 näyttökertaa per jakso ja sarja seuraa tavallisia ihmisiä, jotka päättivät muuttaa Lappiin. Toinen dokumentaarinen sarja, nimeltään ”**Mistä sä tuut?**” keskittyy paikalliseen suomiräppiin ja sen historiaan. Juuso ”Köpi” Kallio, Ylex:n radiojuontaja vetää haastatteluja ja yrittää tutustua paikallisiin tekijöihin. Sarja poikkeaa omalla kertomistyyllillä, koska sarjassa on tietty tunnettu henkilö, jota näytetään kameran edessä, joka haastattelee ja on niin sanottu sarjan ”kasvo”. Tämän kaltainen kertomistyyli on todella yleinen Venäjällä, mutta Suomessa sitä ei usein näe.

Nämä edellä mainitut luvut ovat pelkästään suoratoistopalvelun informaatiota. On tärkeä huomata, että suurin osa näistä elokuvista on myös ollut esitetty televisiossa, elokuvafestivaaleilla tai elokuvateattereissa. Eli katsojamäärä on todellisuudessa paljon suurempi.

Nykypäivänä suoratoistopalvelut tarjoavat laajan valikoiman sisältöä katsojille, mutta siitä on myös syntynyt ongelmia. Neljäsosa suomalaisista nuorista on maininnut, että kiinnostavan katsottavan löytäminen on hankalaa. (Näin Suomi viihtyy – tutkimus 2020.)

4.1.2 Elokuvien aiheet

Ylen kanava- ja palvelumielikuvatutkimuksessa kävi ilmi, että suomalaisessa yhteiskunnassa Ylen palveluita pidetään tärkeinä ja 96 % suomalaisista käyttää Ylen palveluita viikoittain. Yle tarjoaa valtavasti monipuolista sisältöä ja myöskin dokumenttielokuvien tarjonta sen todistaa.

Vain pari elokuvaa yllä olevasta listasta käsittelevät ensisijaisesti kokonaista aihetta ilman tietynlaista sidonnaisuutta henkilöihin. Eli suurin osa dokumenttielokuvista on henkilövetoisia, henkilödokumentteja. Musiikki, muusikot, yhtyeet, tunnetut nimet ja kulttuuri kiinnostavat ja keräävät katsojia. Suomalaista katsojaa myös kiehtoo tavallisten suomalaisihmisten tarinat ja tragediat, heidän kohtalonsa, kuolema ja pinnalle nousevat tunteet. Osa näistä

elokuvista käsittele omaa paikkaa yhteiskunnassa. Osa nostaa esiin tärkeän aiheen kuten toisen ihmisen kunnioittamisen ja tasa-arvon.

Päällimmäisenä mieleen jää suomalainen kulttuuri, jota arvostetaan paljon ja myöskin tunteet, joista puhutaan. Henkilökohtaisuus elokuvissa on läsnä.

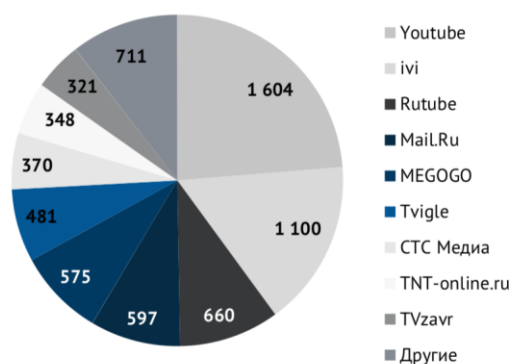
4.2 Suoratoistopalvelut Venäjällä

Suoratoistopalvelujen kehitys Venäjällä tapahtuu hyvin nopeasti. Tutkimuksien mukaan laillisten suoratoistopalvelujen liikevaihto Venäjällä oli vuonna 2016 11,18 miljardia ruplaa ja vuonna 2019 liikevaihto oli jo 41,2 miljardia. Tämä kasvu johtuu internetin saavutettavuudesta, lakimuutoksista ja isojen venäläisten internet-yrityksien kasvusta. (European Audiovisual Observatory.)

Vuonna 2013 Venäjän hallitus on hyväksynyt tekijänoikeuden loukkaus lain, joka antaa mahdollisuuden blokata laittomat nettisivut tekijänoikeuksien haltijan pyynnöstä. Myöhemmin lakiin on tehty muutoksia. Alun perin laki on koskenut vain videosisältöä, mutta myöhemmin sitä laajennettiin kirjoihin, musiikkiin ja ohjelmistoon. (Istomina, Lindell, Sobolev 2018). Aleksander Zharov on Venäjän federaation poliitikko ja vastaa viestinnän, joukkotiedotusvälineiden ja informaatiotekniikan valvonnasta Venäjällä. Aleksander on maininnut, että kyseinen laki kehittää laillisia suoratoistopalveluja ja että käyttäjien määrää kasvaa vuodesta toiseen. (Roskomnadzor 2018.)

AVOD suoratoistopalvelu, joka on käyttäjille maksuton mutta sisältää mainoksia on suosituin suoratoistopalvelu tyyppi Venäjällä. Vuonna 2016 suurimman liikevaihdon omistavat suoratoistopalvelut ovat YouTube ja Ivi. (European Audiovisual Observatory.)

Рис. 6: Выручка компаний в модели монетизации AVOD, млн руб., 2016

(KUVA 5. AVOD suoratoistopalvelujen liikevaihto, milj. ruplaa, 2016)

SVOD suoratoisopalvelutyyppi on myös suosiossa. Palvelua on helppoa käyttää Smart Tv:n ansiosta ja palvelut tarjoavat paljon sisältöä. Valtion toiminta piratismia vastaan pakottaa maan kansalaisia käyttämään laillisia suoratoistopalveluita. Venäjällä SVOD suoratoistopalvelut ovat Ivi, Amediateka, Okko, Megogo ja Rostelekom. (European Audiovisual Observatory).

4.2.1 Lait ja sanavapaus

Venäjällä on olemassa sellainen termi kuin ”polusvoboda slova” mikä tarkoittaa ”puolisananvapautta”. Tällä käsitteellä usein tarkoitetaan sitä, että tietyt teemat ja aiheet ovat tabuja tiedotusvälineissä eikä niitä oteta esille. Tosin yhteiskunnalliset asiat, joista valtio saa etua, saavat paljon. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kansalliset tv-kanavat toimivat valtion ohjauksella. Puolueelliset valtionkanavat ovat Rossija ja Ykköskanava. Kaikki Venäjän media ei kuitenkaan ole sensuroitu. On olemassa radio Eho Moskvyy, lehdet Novaja Gazeta ja Meduza sekä tv-kanava Rain. (Lonkila, 2011.) Riippumattoman Levada-keskuksen viime vuonna tekemästä tutkimuksesta kävi ilmi, että suurin osa venäläisistä luottaa televisioon pääasiallisena uutislähteenään, lukuun ottamatta nuorinta sukupolvea eli 18–24-vuotiaita. Mitä koulutetumpi ja kaupunkimaisempi väestö on, sitä enemmän väestö luottaa Internet-sisältöön, erityisesti talouteen ja hallitukseen liittyvissä teemoissa. Leonid Parfenov on tunnettu toimittaja, joka irtisanottiin televisiosta omien mielipiteiden takia. Hän mainitsi, että auktoriteetit kontrolloivat televisiota, varsinkin yhteiskunnallista ja poliittista osa-aluetta. Hänen mielestensä

televisiojournalisimi on suurimmaksi osaksi propagandaa. (Ostrovskaya, Matsnev, Nechepurenko 2019.)

Vuonna 2013 Venäjällä oli hyväksytty laki, joka on tunnettu tiedotusvälineissä niin sanottuna homopropagandalakina. Laki kieltää "homopropagandan" alaikäisille. Tämä laki vaikuttaa vahvasti myös videosisältöön, sarjoihin ja elokuviin.

Netflix aloitti oman toimintansa Venäjän alueella vuonna 2016, mutta ei ole saanut suurta suosiota. Vasta lokakuussa 2020 Netflix palvelu oli käännetty venäjän kielelle ja nyt suoratoistopalvelujen hinnat on adaptoitu venäläistä katsojaa varten. Myös sisältöä käännetään venäjän kielelle ja osa sisällöstä tulee olemaan dubattu. (Kasmi 2020.) Netflix lokalisoidaan ja osa nuorille suunnatusta sisällöstä on siirtynyt 18+ osioon, koska lasten ja nuorten sisällöissä on LGBT-vähemmistöihin kuuluvat hahmot. (Gudoshnikov 2020.)

Telecom Daily on tutkinut suoratoistopalvelujen kehittymistä Venäjällä vuosina 2017–2019. Ensimmäistä kertaa oli laskettu Netflixin liikevaihdon prosentuaalinen osuus kaikista suoratoistopalveluista, se oli 4 % vuonna 2019. (Semakina 2020). Vuonna 2020 Netflixin osuus oli jo 8,4 %. Netflixin suosion kasvu johtuu palvelun integroitumisesta.

Suoratoistopalvelujen suosion myötä myös hallitus kiinnittää huomiota sen toimialaan. Vuonna 2017 duuma on hyväksynyt lain, jonka tarkoituksena on valvoa kotimaisia suoratoistopalveluja niin, että kaikki sisältö tulee tarkistuttaa ja suoratoistopalvelujen on oltava rekisteröityjä, ulkomaalaisen pääoman osuus saa olla enintään 20 %. Maaliskuussa 2019 Venäjällä hyväksyttiin lakimuutos, joka kieltää tiedon levittämisen, joka loukkaa valtiota ja sen toimintaa. (Venäjän säädöskokoelma.) Näissä oloissa internetin merkitys vahvistuu, koska siellä on vapaata puhetta ja mahdollisuus ilmaista omat mielipiteet.

4.2.2 Youtube

Vuonna 2016 Venäjällä 13,6 miljoona ihmistä käytti YouTubea päivittäin. Se tarkoittaa noin 44,4 videota per katsojaa. (European Audiovisual Observatory). YouTube on nykypäivänä tehokkain tapa tavoittaa venäläistä yleisöä. YouTube

tarjoaa vapaita mielipiteitä ja kommentteja - erityisesti presidentti Vladimir Putinia kritisoivia. (Ostrovskaya, Matsnev, Nechepurenko 2019).

Yksi menestyneimpiä toimittajia ja dokumenttielokuvien ohjaajia Venäjällä on Yury Dud. Yury aloitti uran YouTubessa haastattelemalla julkisuudessa tunnettuja ihmisiä, mutta myöhemmin alkoi tekemään dokumenttielokuvia. Hän on tehnyt yli 10 dokumenttielokuvaa. (Klimkova 2020.) Katsotuimmat dokumenttielokuvat hänen kanavallaan ovat: ”**Russian Silicon Valley**”- kertoo menestyneistä venäläisistä ja valkovenäläisistä IT- ammattilaisista, jotka asuvat Yhdysvalloissa. 26 miljoona näyttökertaa (2020). Elokuva ”**Kolyma - Birthplace of Our Fear**” käsittelee Stalinin sortoa, 23 miljoona näyttökertaa (2019). Elokuva ”**Beslan. Remember**” kertoo traagisista tapahtumista, koulukaapauksesta Beslanissa, 22 miljoona näyttökertaa (2019) ”**HIV in Russia**” - elokuva kertoo todellisesta HIV viruksen tilanteesta Venäjällä. 19 miljoona näyttökertaa (2020).

Yuryn elokuvat käsittelevät kokonaisia isoja teemoja, tapahtumia ja tilanteita. Vaikka elokuvissa henkilöitä on mielenkiintoista seurata ja kuunnella, Yuryn elokuvia harvoin voi luokitella henkilövetoisiksi. Yleensä se on aihe, josta katsoja haluaa tietää lisää ja oppia uutta. Elokuva Stalin sorrosta lähti liikkeelle tutkimuksesta, joka paljasti, että puolet 18–24 ikäisistä nuorista eivät ole koskaan kuulleet Stalinin sortoajoista. Yury on suorittanut matkan Kaukoitään ja kuvasi siellä elokuvan. Elokuvan aikana Yury toteaa, että pelko, joka on vahvasti läsnä venäläisessä kulttuurissa, pysyy juuri Stalinin ajoista. Venäjän valtakunnallisilla tv-kanavilla tällaista ei voisi koskaan näyttää eikä sanoa ääneen. (Ostrovskaya, Matsnev, Nechepurenko 2019.) Yuryn elokuvia ei koskaan ole näytetty elokuvateattereissa tai televisiossa. YouTube on ainoa suoratoistopalvelu, mistä nämä elokuvat voi katsoa. Yury rahoittaa kaikki elokuvat itse. Videomateriaalit hänen kanavallaan sisältävät mainoksia, Yury on useamman yrityksen ”kasvo”. Mainosintegraatiosta Yury saa noin 15 000 euroa ja yhdessä elokuvassa tai haastattelussa mainoksia voi olla useampia. Sen lisäksi Yury saa tuloja YouTube näyttökerroista, summa vaihtelee kuukausittain ja se on noin 15 000 euroa per kuukausi. Yury tuottaa elokuvat todella pienellä tiimillä sekä tuotannon kuluja on suhteellisen vähän. (Kichinskaya,2020). Yurylla on vahvat mielipiteet hallitusta kohtaan, myöskin haastatelluissa hän usein keskustelee Vladimir Putinista ja

politiikasta. Yury ei ole ainoa julkisuudessa tunnettu henkilö, joka ilmaisee mielipiteet ääneen.

Aleksei Navalnyi on venäläinen oppositiojohtaja. Tiiminsä kanssa Aleksei tekee journalistista ja dokumentaarista sisältöä. Aleksei on perustanut menestyneen avoimen poliittisen kanavan. Hänen kanavallaan on muutamia dokumentaarisia elokuvia. Yksi niistä on elokuva ”**Don’t call him Dimon**”, joka elokuva keräsi melkein 43 miljoona näyttökertaa. Elokuvan aiheena on Dmitri Medvedev, entinen Venäjän presidentti ja nykyinen pääministeri. Aleksei esittää elokuvassa todellisen Dmitri Medvedevin omaisuuden ja todistaa että Venäjän pääministeri on yksi korruptoituneimmista viranomaisista. Elokuva sai valtavan resonanssin Venäjällä ja oli syynä mielenosoituksiin isoissa kaupungeissa. (Ostrovskaya, Matsnev, Nechepurenko 2019). Aleksei on julkaissut sen jälkeen monia journalistisia töitä, jotka ovat koskeneet muita viranomaisia ja heidän korruptiotoimintaansa. Hänen mielipiteidensä takia kesällä 2020 hänet myrkytettiin Novitsok hermomyrkyllä. Aleksei selvisi hengissä tapahtuneesta, mutta Venäjä kiistää myrkytyksen. (Ortamo, 2020.)

Venäjällä on ollut tapauksia, että toimittajia surmataan ilmeisemmin heidän uransa vuoksi. Yleensä nämä toimittajat ovat pyrkineet luoda vaihtoehtoista journalistista kanavaa. Aiemmin suurin osa väestöstä katsoi valtakunnallisia kanavia päivittäin, nykypäivänä ihmisellä on enemmän vaihtoehtoja. Opposition suosioon vaikuttaa myös se, että asioista puhutaan oikeilla sanoilla ja oikeaan aikaan. Bloggajat hyvin usein myös tekevät yhteistyötä. Esimerkiksi Yury Dud on käynyt Saksassa haastattelemassa Alekseita ja hänen vaimoaan Juliaa. Haastattelu sai yli 30 miljoona näyttökertaa lyhyessä ajassa. Näiden tapahtumien jälkeen kiinnostus venäläisessä yhteisössä Alekseita kohtaan on suuri. Aleksei Navalnyi palasi Saksasta Venäjälle tammikuussa ja häntä pidätettiin Moskovan lentokentällä. Parin päivän päästä Aleksei Navalnyin kanavalle ilmestyi dokumentaarinen elokuva ”**Putin’s palace. History of world’s largest bribe**”. Elokuva sai kuukaudessa 114 miljoona katselukertaa, mikä on todella suuri luku dokumentaariselle elokuvalla. Elokuva esittelee palatsia Venäjän lounaassa, joka Alekseihin tutkimuksen mukaan on Vladimir Putinin omaisuutta. Alueella on jääkiekkoareena, viinitiloja, kirkko, lukuisia rakennuksia ja puistoja. Palatsi on Venäjän turvallisuuspalvelun eli FSB:n suojauksen alla. Kahden tunnin elokuva

on saanut ihmisiä ympäri Venäjää lähtemään kaduille. Isoimmista kaupungeista oli järjestetty Aleksei Navalnyia tukevia mielenosoituksia. Mielenosoituksista huolimatta Aleksei Navalnyi tuomittiin kolmeksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi vankilaan.

Nykyäänä venäläinen vaihtoehtoinen journalistinen liike toimii vastakohtana perinteiselle instituutiolle ja myös luo tietynlaista konfliktia yhteiskuntaan. Voidaan sanoa, että uusi journalistinen aalto edustaa kansalaisyhteiskuntaa, mutta kuinka nopeasti se saa kaatamaan hallituksen kontrolliin alla olevan median on erittäin hyvä kysymys. YouTube kehittyi nopeasti, ja se näkyy sisällön määrässä. Myös entiset tv-juontajat, journalistit ja käsikirjoittajat siirtyvät Internetiin.

Entisen tv-toimittajan ja nykyään bloggaajan Leonid Parfenovin dokumentit ovat yleisön saatavilla YouTuben ansiosta. Parfenovin dokumenttielokuvat keskittyvät historiallisiin ja kulttuurisiin aiheisiin. **"Namedni"**-dokumenttisarja kertoo Neuvostoliiton ja Venäjän historiasta 1900-luvulta nykyaikaan, ja projekti **"Venäjän valtakunta"** käsittelee Venäjän historiaa vuosina 1697–1917. Hänen ohjelmansa tavoittavat YouTubessa 1–2 miljoonaa katsojaa. Dokumenttielokuvakeskus työskentelee Leonidin kanssa ja levittää hänen elokuviaan elokuvateattereissa. Dokumenttielokuvat **"Russian Jews"** ja **"Russian Georgians"** ovat saaneet noin 2,5 miljoonaa näyttökertaa YouTubessa. Samaan aikaan elokuvateattereissa nämä elokuvat katsoi vain 10 000–15 000 katsojaa. Elokuvat käsittelevät historiallisesta näkökulmasta kansakuntia venäläisessä ja myöhemmin neuvostoliittolaisessa yhteiskunnassa.

Historian lisäksi dokumentaristit käsittelevät yhä usein sosiaalisia ongelmia. Viime vuosina Venäjällä nostettiin huomioon perheväkivallan ongelmat. Syy siihen on ollut selkeä, eduskunta ei ole hyväksynyt lakia naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä. Viime aikoina on käynyt useita tapauksia ympäri Venäjää, että poliisi ei ole reagoinut mitenkään perheväkivalta tapauksiin, pahimmat seuraukset poliisin huolimattomuudesta johtivat uhrien kuolemaan. (Gavasheli, 2021.) Regina Todorenkon dokumenttielokuva **"Mitä minä voin tehdä auttaakseni"** on kerännyt 4,3 miljoonaa näyttökertaa (2020).

Dokumenttielokuva perheväkivallasta, joka tarkasti käy läpi sen, mistä uhri voi saada apua ja mitä valtio tekee väärin. Irina Shikhmanin elokuva samasta aiheesta ”**Jos lyö, se tarkoittaa, että hän lyö**” sai 1,5 miljoona näyttökertaa (2019). Elokuva käsittelee uhrien tarinoita perheväkivallasta ja kyseenalaistaa poliisin toimintaa. Irina on myös tunnettu toimittaja, haastattelujen lisäksi hänellä on muutamia dokumentaarisia elokuvia. 4,1 miljoona näyttökertaa YouTubessa sai elokuva ”**Hiljainen virus – mistä lääkärit eivät saa puhua?**”. Se on elokuva koronaviruksesta Venäjällä, joka paljastaa todellisen ja vakavan tilanteen ympäri maata. Elokuvassa leikkauksen keinoin näytetään ristiin valtakunnallisilla kanavilla esitettyä materiaalia ja Irinan kuvaamaa materiaalia.

Myös elokuva, joka käsittelee venäläisiä vankiloita, on saanut huomiota, yhtenä elokuvan haastateltavana on Oleg Navalnyi, Aleksei Navalnyin veli. Myös Irina on tehnyt dokumenttielokuvia mielenosoituksista Habarovskin kaupungilla, jotka ovat kestäneet useita kuukausia. Syy mielenosoitukseen oli kaupungin kuvernöörin pidätys ja hänen tuomionsa.

Venäläisessä YouTubessa dokumentaristi on yleensä henkilö, joka on tunnettu julkisuudessa. Esimerkiksi Ksenia Sobchak on tunnettu julkisuuden henkilö, joka myös tuottaa omalle kanavalle dokumentaarista sisältöä. Yksi hänen elokuvistaan ”**Eriyiskäyttöön tarkoitettu luostari, lapsiin kohdistuva väkivalta**” sai 3,5 miljoona katsojaa. Elokuva kertoo isästä Sergiy, joka on ortodoksinen uskonnollinen toimija. Hän on perustanut useita epävirallisia skiittoja ympäri Venäjää. Ennen uskollista toimintaa hänet oli tuomittu murhasta. Vankilan jälkeen Sergiy asui luostarissa, opiskeli ja myöhemmin hänestä tuli yhden luostarin henkinen toimija. Ksenia julkaisi elokuvan, jossa luostarin entiset asujat kertovat, minkälaista väkivaltaa on ollut heitä kohtaan lapsuudessa. Kyseinen elokuva ei ole johtanut minkälaisiin toimipiteisiin, mutta myöhemmin toiset tapahtumat johtivat siihen, että joulukuussa 2020 Sergiy pidätettiin. (BBC 2020).

Sosiaaliset tutkimukset ja paljastukset ovat aina olleet suosittuja Venäjällä, niiden avulla katsoja pyrkii etsimään totuuden ja tehdä johtopäätöksiä. Esimerkiksi YouTube-kanava nimeltä Redakcia, jonka on perustanut tunnettu journalisti Aleksei Pivovarov, on hyvin suosittu. Redakcia keskittyy poliittisiin ja

sosiaaliin tutkimuksiin. Elokuvat keräävät 1–8 miljoona katsojaa. Katsotuimmat elokuvat ovat sellaisista aiheista kuin, TU-154 lentokoneonnettomuus, Kursk ydinsukellusveneen uppoaminen, venäläisten starovertsien elämä Etelä-Amerikassa, terrori-iskut ympäri Venäjää Putinin valtakaudella, toimittaja Vladislav Listjevin kuolema. Katsotuimmat elokuvat myös kertovat sellaisista ihmisistä kuin, Vladimir Lenin, Boris Nemtsov ja sarjamurhaaja Mihail Popkov.

Samoja keinoja käyttävät myös valtakunnalliset kanavat, kun tuottavat dokumentaarisia tutkimuksia. YouTubeen suosion myötä valtakunnalliset kanavat perustivat omia kanavia. Nykypäivänä YouTubeista voi löytää uutisia, ohjelmia, reportaaseja ja myöskin dokumentteja. Vuonna 2019 kolmeosainen dokumenttielokuva valtakunnallisella kanavalla Rossia 1 ”**Helvettiin kävelijät**” nousi vahvasti esille televisiossa kuin YouTubeessakin. Boris Sobolevin elokuva käsittelee psyykkikkoja ja paljastaa kuinka he huijaavat ihmisiä Venäjällä. Elokuva sai 7 miljoona näyttökertaa ensimmäisessä osassa ja 5 miljoona viimeisessä. Valtakunnallisella ykköskanavalla on oma dokumentaarinen YouTube-kanava. Katsotuimmat dokumentit käsittelevät koronavirusta, Kurskin taistelua, uskontoa ja Neuvostoliiton aikana tunnettuja näyttelijöitä ja artisteja. Rossia 24 YouTube-kanavalla on myös dokumenttielokuvia. Jo mainitut elokuvat ”**Presidentti**” ja ”**Krimi, tie kotiin**” ovat saaneet 13 miljoona näyttökertaa YouTubeessa.

4.2.3 Elokuvien aiheet

Yllä mainitut elokuvat ovat erilaiset, niiden takana on erilaiset tuotantoyhtiöt ja ihmiset, mutta kuitenkin elokuvat tuovat mukanaan paljon samoja piirteitä ja elementtejä. Kaikki elokuvat ovat aihevetoisia, niiden takana ovat isot teemat, kaikille tunnetut tapahtumat ja monien henkilöiden tarinat.

Traagiset tapahtumat, joissa on mukana valtio ja kuolemat herättävät mielenkiintoa katsojissa. Elokuvat yleensä myös tuovat omaa ääntä tapahtumien läpikulkuun. Kaikissa tositapahtumiin perustuvissa elokuvissa pohditaan, onko valtion toiminta ollut oikea ja mitä hallitus mahdollisesti piilottaa tavallisilta ihmisiltä. Venäläistä katsojaa kiinnostaa yhteiskunta, mutta enemmän kiinnostaa mitä maan kansalaisina olisimme voineet tehdä toisin ja minkälainen on valtion

rooli tapahtumissa. Osa elokuvista on suoranaisia paljastuksia, joissa halutaan näyttää totuus valtion toiminnasta.

Mennyt tapahtuma on yhtä kuin historia ja historialliset tapahtumat ovat todella syvällä venäläisessä elokuvatraditiossa. Neuvostoliitto on läsnä edelleen taiteessa ja aiheissa mitä elokuvat käsittelevät. Kun valtakunnallinen ykköskanava julkaisee elokuvia, joiden aiheena on Neuvostoliiton aikana menestyneet näyttelijät, Yury Dud julkaisee elokuvan, jonka aiheena on Stalinin sortoajat. Neuvostoliitto on läsnä, mutta eri tavoin, riippuen siitä kuka puhuu.

Vladimir Putin on merkittävä persoona, jota venäläiset seuraavat kiinnostuksella. Valtakunnallisella kanavalla katsotuin elokuvaa kertoo Venäjän presidentistä. Katsotuin dokumenttielokuva venäläisessä YouTubessa käsittelee myös presidenttiä. Vaikka aiheet ovat erilaiset, katsojien kiinnostuksen kohde on sama. Se kertoo yhteiskunnasta paljon.

Politiikka, politiikan toiminta ja historia kulkevat käsi kädessä nykypäiväisessä venäläisessä dokumenttielokuvassa. Näissä olosuhteissa elokuvalla on aina yhteiskunnallinen merkitys. Syy ja seuraussuhde on selkeä.

5 YHTEISKUNTA MÄÄRÄÄ

5.1 Dokumenttielokuvien rahoitus

Venäjällä dokumenttielokuvia rahoittaa kulttuuriministeriö, ministeriö tukee noin 200 dokumenttielokuvaa vuodessa. Vain kaksi dokumenttielokuvaa katsotuimmista Fond Kinon mukaan olivat rahoitettu ministeriön tuella. YouTubessa ministeriön tukemia elokuvia ei ole katsotuimpien joukossa.

Ministeriö tukee niin paljon elokuvia, mutta missä ne ovat? Ministeriö on nyt tiukempi tukien suhteen ja valvoo että elokuvat pääsevät levityksen asti. Monet tuottajat, levittäjät ja alan asiantuntijat sanovat, että ministeriön täytyy tukea mieluummin 10 elokuvaa hyvällä budjetilla kuin 200 elokuvaa 5 000 euron budjetilla. Tämä idea ei ole saanut tarpeeksi kannattavuutta vielä. Me tarvitsemme aikaa ja budjetin on oltava hyvä. (Gotlib 2020.)

Elokuvateattereissa katsotuimman elokuvan budjetti saatiin kerättyjä joukkorahoituksen ja yksityisihmisten rahoituksen avulla. (Kamchatkan karhut...n.d). Dokumenttielokuvia usein toki rahoittavat televisiokanavat. Television suostumus näyttää elokuvaa on ollut tärkeä myös ministeriön tuen myöntämiselle. (TASS 2019.) Venäläisen elokuvakritikon Anton Dolinin mukaan nykypäivän järjestelmässä ei ole mitään järkeä, koska on olemassa kaksi eri organisaatiota, joista yksi hallinnoi toista ja kaiken tämän lisäksi ministeriö on ideologinen järjestö. (Fond Kino 2018.)

Viimeisten vuosien aikana ministeriö tukee fiktioelokuvia, joissa näytetään Venäjän kehittyneenä maana, jossa kansalaiset elävät hyvin ja onnellisesti. Jos päämääränä on propaganda, niin elokuvien tavoite on näyttää poliittista tehokkuutta ja herättää patriotismia kansalaisissa. Venäjää usein rinnastetaan länteen, jossa, Venäjän hallituksen näkökulmasta, perheen arvot heikkenevät ja kukoistavat LGBT- järjestöt. Venäläisessä elokuvataiteessa me näemme perinteiset perhearvot. Saman aikaan ”sosiaalinen elokuva”, joka käsittelee alkoholismia, köyhyyttä, korruptiota ja kirkon toimintaa on harvoin kaupallisesti menestynyt Venäjällä. (Grishin, Emanov 2016, 42.) Kun fiktioelokuvat Venäjällä harvoin kuvataan sosiaalisista aiheista, dokumenttielokuva ottaa sen aukon

taiteessa itselleen. Dokumenttielokuvalla on siihen paremmat mahdollisuudet, budjetit ovat pienempiä ja YouTube sopii mainiosti dokumenttielokuvan genrelle. *Länsimaiset elokuvafestivaalit ovat harvoin kiinnostuneita venäläisistä dokumenttielokuvista, yleensä meidän elokuvien laatu on heikompi ja aiheet ovat liian kapeat. (Gotlib 2020.)*

Suomessa valtion rooli dokumenttielokuvan muotoutumisessa on valtava. Dokumenttielokuvia on mielenkiintoista tarkastella Skandinaavisen elokuvatradition kautta. Suomalainen rahoitusjärjestelmä perustuu kansallistoimijoiden varaan, Suomen Elokuvasäätiö, Avek ja Yleisradio. Tämä järjestelmä on tuottanut sen, että elokuvateollisuus on menestynyt ja muuttunut parempaan suuntaan vuosien varrella. (Moffat 2020.) *Elokuvan rahoitus on ensisijaisesti taiteen tukea. Tavoite ei ole myynnissä tai bisneksessä, vaan nimenomaan taiteessa ja kansainvälisessä menestyksessä. Skandinaavisessa järjestelmässä elokuvat pyrkivät kansainväliseen menestykseen. (Haastateltu A, suomalainen dokumenttien tekijä.)*

Suomalaisten dokumenttielokuvien budjetit ovat pienempiä, kuin esimerkiksi Ruotsissa. Kun Suomessa dokumenttielokuva toteutetaan keskimäärin 200 000 euron budjetilla, Ruotsissa budjetit ovat kaksinkertaiset. *Suomalaisella dokumenttielokuvalla on vaikeuksia saada rahoitusta myös tänä päivänä. Suomessa on mahdollista tehdä elokuvat ilman valtion tukea, mutta se vaatii jotain erityistä. Urheilija- ja julkkisvetoisilla elokuvilla on jonkinlaista kaupallista arvoa, mutta ne ovat kevyempiä, koska budjetit ovat pienet. Henkilokuva dokumenttielokuvalla on huonot rahoittamisen menestymismahdollisuudet. Budjetti on vain liian pieni ammattimaisuuden ylläpitämiseksi. (Haastateltu A, suomalainen dokumenttien tekijä.)*

Yleisradion toimintaan vaikuttaa yrityksen strategia ja arvot. Tarkoituksena on vahvistaa suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria, sisällön pitää olla monipuolinen ja laadukas. Ylen toimintaan vaikuttaa myös se, että arvoihin kuuluu tehdä sisältöä kaikille eli jokaiselle. Yleisradio myös puolustaa länsimaista demokratiaa ja sananvapautta. (Ylen strategia 2020.) *Skandinaavisessa elokuvatradition perinteessä on omia arvoja ja periaatteita, suurin määrittävä tekijä on vapaus.*

Mutta myös vapaudessa on rajoitteita. (Haastateltu A, suomalainen dokumenttien tekijä.)

5.2 Poliitikka

Venäläisessä elokuvataiteessa politiikka kulkee rinnalla. Harvoin elokuvat voi luokitella poliittisiksi, mutta politiikan elementtejä ne sisältävät hyvin paljon. Suomesta ei voi sanoa samaa, elokuvat todella harvoin käsittelevät poliittisia elementtejä eivätkä katsojat ole kiinnostuneet sellaisesta sisällöstä. Tai ehkä katsojaa kiinnostaa, mutta sellaista sisältöä ei ole tarjolla.

Poliittisia elokuvia jaetaan alalajeihin; taisteleva, oikeistolainen, vasemmistolainen, jne. Tällaiset elokuvat ovat usein tilaustyötä ja sisältö niissä on kaikkein tärkein. Jouko Aaltosen mukaan Suomeen poliittisuuden dokumentaarinen aalto ei ole tullut, vaikka maailmalla se on ollut nousussa 2000-luvulla. Elokuva presidenttivaaleista ”Presidentin tekijät” havainnollistaa ja selittää, mutta politiikka ei kuitenkaan ole elokuvan tärkein huomiopiste. Dokumenttielokuva jälkikäteen aina sisältää jonkinlaisen yhteiskunnallisen tai poliittisen elementin, vaikka sitä ei haeta alun perin. Usein se on näkökulma, joka määrittää, mutta myös aika milloin elokuva julkaistaan. Elokuvat myös menettävät poliittisuuden ajan myötä ja muuttuvat historiallisiksi dokumenttielokuviksi. (Oisalo 2016, 82- 84.)

Dokumenttielokuva Venäjällä menettää poliittisuuden jossain kohtaa, mutta ei kovin nopeasti. Jos valtiota johtaa sama henkilö useampien vuosien aikana ja jos valtion toiminta pysyy samana, voiko elokuva menettää poliittisuutta? Mielenkiintoista on se, että valtion toiminnan kritisoivia ja myöskin tukevia elokuvia eli molempia formaatteja katsotaan paljon. Se voi kertoa siitä, että kansalaiset pyrkivät löytämään vastauksia valtion toimintaan, joka ei ole läpinäkyvää. *Venäjän kulttuuriministeriöllä on omat kiinnostukset. Jos elokuvan ”Delo Sobchaka” ministeriö mahdollisesti olisi voinut tukea, niin elokuvaan, muista ei yksiselitteisistä poliitikoista on mahdotonta saada rahoitusta. Tässä tilanteessa voi ymmärtää kaikkia.* (Gotlib 2020.)

Suomessa taas hallituksen toiminta on hyvin läpinäkyvää ja edustaa länsimaista demokratiaa. Myöskin sen takia Suomen rahoitusjärjestelmä on sellainen, että se

ei ota poliittista kantaa. *El ole helppoa toteuttaa poliittista elokuvaa, joka ei ota poliittisesti kantaa tai ei ole jonkun puolueen puolella.* (Haastateltu A, suomalainen dokumenttien tekijä.)

Kun suomalainen rahoitusjärjestelmä vetää itseään pois politiikasta, venäläinen rahoitusjärjestelmä tekee myös samoin. Se ei voi tukea oppositiota ja poliittisia elokuvia tuetaan myös harvoin. Venäjällä rahoitus haetaan usein muualta poliittisiin elokuviin, ja Suomessa poliittisia elokuvia tuotetaan harvoin.

5.3 Dokumenttielokuvan muoto

Elokvien kertomistyyli Venäjällä ja Suomessa on hyvin erilainen. Se kertoo siitä, minkälaista elokuvaa arvostetaan.

Suomessa ei ole totuttu selostusvetoiseen dokumenttielokuvaan, se ei kiinnosta. Pohjoismaissa on selkeä oma traditio taide-elokuvasta. Dokumenttielokuva on taidetta. (Oisalo 2016, 82.)

Suomessa dokumenttielokuvien henkilökohtainen näkökulma ja kerronta on vahva piirre. Henkilökohtaisen tarinankerronnan kautta tarkastellaan yhteiskunnallisia ja monimutkaisia asioita. Hyvä esimerkki tästä kerronnasta on elokuva **”Miesten vuoro”**. Syntyy tietynlainen suhde individuaalisuuden ja poliittisuuden välillä. Kuitenkin dokumenttielokuva on valinnut subjektiivisemmän suunnan, jossa henkilökohtaisuus nousee keskimmäiseksi pisteeksi. Egodokumentaarinen elokuva todennäköisemmin omaa suurempia kaupallisia mahdollisuuksia. Se houkuttaa isoja kansainvälisiä suoratoistopalveluja. Myös tuotantoyhtiöt pyrkivät seuramaan trendejä, että heidän työnsä tavoittaa sekä suomalaista että kansainvälistä yleisöä. (Moffat 2020, 65.) *Nykypäivänä elokuva on aina kansainvälisessä kilpailussa, koska kaikilla on käytössä suoratoistopalvelut ja niissä on suunnattomasti erilaista sisältöä. Se pakottaa tekemään sellaista sisältöä, joka on kansainvälisesti kiinnostavaa. On epäkiinnostava ja vanhanaikainen ajatus, että dokumenttielokuvaa tehdään vain YLElle.* (Haastateltu A, suomalainen dokumenttien tekijä.)

Pohjoismaiden välilläkin on eroavaisuuksia. Tanska kuvaa dokumenttielokuvia, jotka nostavat poliittisia aiheita vieraisissa kulttuureissa. Elokuvia usein kuvataan Tanskan ulkopuolella. Norjassa dokumenttielokuvat usein ovat kansallisia, mutta aiheet ovat globaalisesti kiinnostavia, kuten esim. seksuaalinen väkivalta. Ruotsissa keskitytään poliittisiin ja sosiaalisiin aiheisiin, on myös journalistista kertomistapaa. Suomessa tehdään henkilökohtaisia ja intiimejä dokumenttielokuvia. Elokuvallinen kerronta Suomessa on vahvaa. (Lidin, 2020.) Suurin osa suomalaisista dokumenteista on tänä päivänä seurantadokumenttia, ja nekin yleensä käsittelevät tarinat sopeutumisesta ei taistelusta. (Oisalo 2016, 82.)

Aihevedonnaisten elokuvien eteneminen on vaikeata. Voi olla, että me emme osa kehittää näitä tuotantoja tai koska on olemassa tietynlainen elokuvatraditio aihevedonnaiset elokuvat putoavat kilpailussa ensimmäisinä. Jos on hyvä henkilö, häntä voi lähteä suoraan kuvaamaan, mutta aihevedonnaisessa idean kehittyminen siihen pisteeseen, että sitä pystyy kommunikoimaan elokuvana, vaatii enemmän aikaa ja saako tämä elokuva tarpeeksi ajoissa luottamusta, se on iso kysymys. Suomessa on tietty henkilövetoisten dokumenttielokuvien traditio. (Haastateltu A, suomalainen dokumenttien tekijä.)

Venäjällä katsotuimmat elokuvat sisältävät enemmän tai vähemmän journalistisia piirteitä ja kertovat isoista kokonaisista aiheista. Hyvin yleistä on se, että on haastattelija tai juontaja, joka näkyy kuvissa ja puhuu kameralle. Hyvin yleistä on myös se, että haastattelija on koulutettu toimittaja ja on tunnettu venäläisessä kulttuurissa. *Suomessa ja Venäjällä on eroja, koska käsitys elokuvasta on eri. Kokemukseni venäläisillä festareilla on nostanut ajatuksen, että se on TV-journalismia, mitä siellä tuotetaan. (Haastateltu A, suomalainen dokumenttien tekijä.)*

Se on Tv-journalismia, mutta se on elokuvaa. On paljon kiistoja siitä, mikä on dokumenttielokuva, mutta dokumentaristit Venäjällä eivät ole yksimielisiä asiasta, ainakin vielä. On meillä Yury Dud, joka tekee laadullista ja mahtavaa sisältöä, joka on teknisesti ja sisällöllisesti hyvä. Se on elokuvaa, joka on tarkoituksella tehty internettiin. (Gotlib 2020.)

5.4 Ajankohtaisuus

Aihe ja ajankohtaisuus ovat merkittäviä tekijöitä dokumenttielokuvalle. Ensinnäkin rahoituksen kannalta ajankohtaisuus on sellainen kohta, joka joutuu tarkistukseen alle aina. *Aihevetoiset elokuvat ovat globaalissa kilpailussa mukana, mutta aiheet ja niiden ajankohtaisuuden pitää aistia. Mikä on ajankohtaista 5 vuoden päästä ja onko tuotantoyhtiöllä ja tekijöillä aikaa miettiä ohjaajien kanssa, mikä on ajankohtaista. Suomalaiset tuotantoyhtiöt ovat sen varassa, mitä ohjaajat heille tarjoavat, koska dokumenttielokuvien tuottamisesta ei kerry sellaisia voittoja, jotka voitaisiin käyttää uusien teosten kehittelyyn.* (Haastateltu A, suomalainen dokumenttien tekijä.)

Venäjällä ajankohtaisuus on myös tärkeä, mutta se ei usein joudu tarkistuksen alle. Kun elokuvia tehdään omakustanteisesti ja samalla kaavalla, on helppoa olla ajankohtainen. Venäjällä on selkeä syy-seuraussuhde periaate elokuvamaailmassa. Uusi laki, tapahtuma, tilanne käynnistää sen, että tunnetut toimittajat käynnistävät tuotantoprosessin. Mutta jos mietitään tilannetta, jossa Tv-kanavat rahoittavat dokumentteja, niin sitten tuotanto on hitaampi ja siinä joudutaan miettiä ajankohtaisuutta eri kantilta samalla tavalla, kuin myös Suomessakin.

Hyvin pieni ja lokaali voi myös olla globaalia. Jossakin määrin meidän ongelma on siinä, että meidän suomalainen ja pohjoismainen yhteiskuntamme on liian hyvässä tilanteessa. Mitä ongelmia me täällä voimme käsitellä, että ne olisivat globaalisti merkittäviä. (Haastateltu A, suomalainen dokumenttien tekijä.)

Venäjä ei tule olemaan koskaan sellaisessa tilanteessa, että meillä ei olisi teemoja mistä kuvata. Tärkeintä on tarina ja ihminen, jotka toimivat lähtökohtana. Venäjä on valtavan iso maa ja aiheita on suunnattomasti täällä. Periaatteessa pelkästään yhteiskunnan koko jo vaikuttaa minkälaista elokuvaa tehdään. (Gotlib 2020.)

6 POHDINTA

Minun opinnäytetyöni on pieni katsaus dokumenttielokuva-alan tilanteeseen kahdessa erilaisessa yhteiskunnassa. Rahoitus, politiikka, yhteiskunnan muoto, yhteiskunnan koko, sananvapaus ja historia ovat yhteiskunnan alueet, jotka vaikuttavat siihen minkälaista sisältöä tehdään ja myös katsotaan. Rahoituksella on suuri vaikutus laatuun ja kansainvälistymiseen. Poliitiikalla ja sananvapaudella on vaikutusta siihen mistä dokumenttielokuvat kertovat ja nähdäänkö dokumenttielokuva propagandan keinona. Itsessään valtion toiminta voi myös pakottaa kansalaisia muuttamaan omia katselutottumuksiaan. Historia on valtava osa-alue, josta voi saada irti paljon tarinallisia aspekteja elokuvia ajatelleen. Yhteiskunnan koolla on vaikutusta jo pelkästään siinä, että voiko sisältöä tehdä vain omille kansalaisille vai täytyykö aina ottaa huomioon globaalimarkkina.

Suomessa ei ole suurimmaksi osaksi sensuuria tai yhteiskunnallisia raameja. Suomalaiset elokuvat voivat hyvin käsitellä erilaisia aiheita ja olla esitettynä valtakunnallisilla kanavilla. Mielenkiintoista on huomata, että mikään katsotuimmista elokuvista suoranaisesti ei kritisoinut politiikkaa tai hallitusta. Elokuvien pääteemana on yleensä joku muu aihe, jonka sivussa kulkee välillä ja harvoin suomalainen politiikka. Suomessa tehdään laadukasta sisältöä, mikä on aina kansainvälisessä kilpailussa mukana. Sen takia säätiöiden tuki on todella merkittävä elokuva-alalla Suomessa. Harvemmin dokumenttielokuvia toteutetaan omin varoin.

Venäläinen dokumenttielokuva käyttää todella paljon tv-journalistista tapaa elokuvan kerronnassa, mutta tuo esille laadullista kuvaa ja isoja kansallisia aiheita. Sananvapauden rajoittamisen takia nuori sukupolvi etsii uusia tapoja toteuttaa dokumenttielokuvia, joiden tarkoituksena on paljastaa todellisuutta tai totuutta venäläiselle väestölle. Tällä hetkellä se on mielenkiintoista ja herää keskustelua, mutta tulevaisuudessa väestö tutustuu muihin suoratoistopalveluihin ja YouTuben merkitys vähenee.

Mahdollisesti myös Suomessa nuori sukupolvi alkaa etsiä uusia tapoja toteuttaa dokumenttielokuvia ja alkaa syventyä enemmän maan tai Euroopan sisäisiin ongelmiin. Tällä hetkellä suomalaisilta dokumenteilta puuttuu rohkeus ja

räväkkyys. Tällä hetkellä on vaikea kuvitella, että suomalaiset dokumentit sisältäisivät mainoksia, mutta tulevaisuudessa se voi olla hyvin mahdollista. Olisi hienoa, jos pääsemme löytämään uusia taiteen rahoittamisen keinoja, jotka eivät rajoittaisi aiheita. Dokumentaarinen elokuva on hieno keino puuttua maailman epäkohtiin, mutta myös hieno mahdollisuus puhua onnistumisesta ja menestyksestä.

LÄHTEET

Adalian, J. 2021. Which streaming service do you actually want? Julkaistu 04.03.2021. Luettu 21.03.2021. <https://www.vulture.com/article/best-streaming-services-guide.html>

Alperina, S. 2021. Netflix:ssa on julkaistu ensimmäinen venäläinen dokumenttielokuva ”Kresty”. Luettu 25.02.2021. <https://rg.ru/2021/01/05/netflix-vyshel-pervyj-rossijskij-dokumentalnyj-film-kresty.html>

BBC 2020. OMON otti Sredneuralskin luostarin, Sergiy pidätettiin. Mitä tiedetään. Julkaistu 29.12.2020. Luettu 20.03.2021. <https://www.bbc.com/russian/news-55473659>

Budjettikatsaus 2019. Katsaus valtion talousarvioesitykseen. 2018. Valtiovarainministeriön julkaisuja – 29a/2018. Luettu 21.03.2021. <https://verkkojulkaisut.vm.fi/zine/138/article-19597>

Bugulova, I. 2020. Mitä uusi kulttuuriministeri Olga Lubimova sanoi venäjän elokuva-alasta. Julkaistu 21.01.2020. Luettu 10.10.2020. <https://rg.ru/2020/01/21/hto-govorila-novyj-ministr-kultury-olga-liubimova-o-rossijskom-kino.html>

DocPoint, 2020. DOCPOINT festivaalilla kaikkien aikojen kävijäennätys. Luettu 11.11.2020. <https://docpointfestival.fi/docpoint-festivaalilla-kaikkien-aikojen-kavijaennatys/>

Documentary Audience research 2018. Luettu 11.11.2020. <https://telefilm.ca/wp-content/uploads/hotdocs2018-doc-audience-report-en.pdf>

Fond Kino. Elokuvuodet 2016–2019.

Gavasheli, M. 2021. Kaikki kuulivat, kun häntä murhattiin. Julkaistu 14.01.2021. Luettu 19.03.2021. <https://lenta.ru/articles/2021/01/14/dn/>

Grishin, E. ja Emanov, A. 2016. Cinema as a tool of Political communication in the Post- Soviet space. Post-Soviet issues No2/2016. Luettu 21.03.2021.

Gudoshnikov, S. 2020. Venäjällä Netflix ilmoittaa 18+ ikärajan, jos lapsisällössä on LGBT vähemmistöön kuuluvat hahmot. Julkaistu 29.09.2020. Luettu 1.11.2020. <https://daily.afisha.ru/news/41996-v-rossii-netflix-nachal-stavit-otmetku-18-na-multfilmy-s-lgbt-tematikoy/>

Guneev, S. 2015. Elokuvaa ”Presidentti” katsoivat noin 39,1% moskovalaisia. Julkaistu 27.04.2015. Luettu 12.11.2020. <https://ria.ru/20150427/1061134407.html>

Gotlib, M. 2021. Avoin haastattelu. Moskovan dokumenttielokuvakeskuksen ohjelmasta vastaava.

Haastateltu A, 2021. Avoin haastattelu. Suomalainen dokumenttien tekijä.

Honkala, N. ja Laitinen, L. 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutuksista. Sitran artikkeli, julkaistu 21.11.2017. Luettu 10.03.2021. <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksiin/>

Istomina, M. ja Lindell, D. ja Sobolev, S. 2018. Mitä saatiin aikaiseksi antipiratismin lain voimassaolon aikana. Julkaistu 31.07.2018. Luettu 4.11.2020. https://www.rbc.ru/technology_and_media/31/07/2018/5b5dfe8d9a79479f3455f546

Kamchatkan karhut. N.d. Kuinka kuvattiin epätavallisen elokuvan saalistajien elämästä. Luettu 22.03.2021. <https://dv.land/spec/medvedi-kamchatki>
Kanava- ja palvelumielikuvatutkimus, 2020. Yle. IRO Research. Luettu 11.3.2021.

Kasmi, E. 2020. Vuoden 2020 lopussa Netflix tulee olemaan venäjän kielellä. Julkaistu 02.09.2020. Luettu 1.11.2020 https://www.cnews.ru/news/top/2020-09-02_netflix_lokalizuyut_dlya_rossii

Kichinskaya, A. 2020. Kuinka paljon tienaa Yury Dud YouTubeessa, jos yksi mainos hänellä maksaa 1 miljoona ruplaa. Julkaistu 25.06.2020. Luettu 20.04.2021. <https://kj.media/trends/skolko-zarabatyvaet-yurij-dud-na-yutube-esli-odna-reklama-u-nego-stoit-1-2-milliona-rublej-a-takih-byvaet-neskolko-v-odnom-rolike/>

Klimkova, M. 2020. Elokuva tärkeistä aiheista. Kuinka nykypäivän dokumenttielokuvat löytävät katsojaa Venäjällä. Julkaistu 05.05.2020. Luettu 5.11.2020. <https://mostmag.ru/bolshoe-monumentalnoe-kak-sovremennoe-dokumentalnoe-kino-v-rossii-nahodit-svoego-zritelja>

Krupnova, M. 2021 Avoin haastattelu. Moskovan dokumenttielokuvakeskuksen kehityksestä vastaava.

Legal video services market in Russia 2017. European Audiovisual Observatory, J`son & Partners Consulting. Luettu 13.10.2020. <https://rm.coe.int/ru-2017-the-russian-legal-on-demand-video-services-market-report-j-son/1680788fbc>

Lidin, C. 2021. DOKUMENTIN TARINANKERRONTA JA DRAMATURGIA - SEMINAARI. 5.2.2021.

Lonkila 2011. Sananvapaus, sosiaalinen media ja kansalaisaktivismi Venäjällä. Teema Idäntutkimus 2/2011. Luettu 10.03.2021.

Moffat, K. 2020. Yksilöllisyyden politiikka Elina Hirvosen dokumenttielokuvassa Kiehumispiste. LÄHIKUVA 3-4/2020, 63-76. Luettu 13.03.2021.

Muzuchyk, V. 2019. Kulttuurin rahoitus Venäjällä, askel eteen ja kaksi taakse. Lehti HЭA 41 (1), 208–215. <https://www.econorus.org/repec/journl/2019-41-208-215r.pdf>

Näin Suomi viihty – tutkimus, 2020. Suoratoistopalvelujen suosio kasvaa nyt erityisesti keski-ikäisten ja varttuneempien keskuudessa – sarjat suomalaisten suosikkisisältöä. Elisa Viihde. Luettu 12.3.2021. <https://elisa.fi/yhtiotieto/uutishuone/tiedotteet/suoratoistopalvelujen-suosio-kasvaa-nyt-erityisesti-keski-ikäisten-ja-varttuneempien-keskuudessa---sarjat-suomalaisten-suosikkisisältöä/63223696692357>

Oisalo 2016. JOUKO AALTONEN: ”Dokumenttielokuva on syvällä yhteiskunnallisissa käytännöissä”. LÄHIKUVA 4/2016, 80-87. Luettu 23.11.2020.

Ortamo, S. 2020. Jos Venäjä myrkytti Aleksei Navalnyin, miksi se jäi heti kiinni? Tässä lyhyet vastaukset myrkytystapauksesta. Julkaistu 07.09.2020. Luettu 21.03.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11528680>

Ostrovskaya, P. ja Matsnev, O. ja Nechepurenko, I. 2019. Looking for free speech in Russia? Try YouTube. Julkaistu 10.06.2019. Luettu 13.10.2020. <https://www.nytimes.com/2019/06/09/world/europe/youtube-russia-putin-state-tv.html>

Pasanen, T. 2013. Suomalaisen dokumenttielokuvan nousu 2000-luvulla. Metropolia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Luettu 08.11.2020.

Poznina, V. 2016. Dokumenttielokuva: trendit ja brändit. Lehti Avropa 3/2016. <http://журнальныймир.pdf/content/dokumentalnyy-film-trendy-i-brendy>

Pekala, L. 2021. Lost boys- dokumenttielokuvan leikatun version ikäraja nousi. Julkaistu 25.03.2021. Luettu 03.05.2021. <https://kavi.fi/lost-boys-dokumenttielokuvan-leikatun-version-ikaraja-nousi/>

Rautio, S. 2017. Vuoden parhaat suomalaiset dokumentit Yle Areenassa-mukana Jussi – voittaja ja traagisen sukellusturmaan liittyvä Takaisin pintaan. Yleisradio. Julkaistu 27.03.2017. Päivitetty 29.03.2017. Luettu 24.02.2021. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/03/27/vuoden-parhaat-suomalaiset-dokumentit-yle-areenassa-mukana-jussi-voittaja-ja>

Römpötti, H. 2015. Docventures teki dokumenteista seksikkäitä. Helsingin Sanomat. Julkaistu 9.9.2015. Luettu 24.02.2021. <https://www.hs.fi/radiotelevisio/art-2000002850967.html>

Roskomnadzor, 2018. Roskomnadzorin edustaja keskusteli elokuvien tuotantosäännösten edustajien kanssa tekijänoikeuksista. Julkaistu 02.02.2018. Luettu 1.11.2020 <https://rkn.gov.ru/news/rsoc/news54554.htm>

Salusjärvi, A. 2014. Mitä taiteen nimissä saa tehdä? Yleisradio. Julkaistu 21.02.2014. Luettu 01.03.2021. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/02/21/mita-taiteen-nimissa-saa-tehda>

Schomer, A. 2020. Netflix's subscriber gains slowed in Q3 after two consecutive quarters of gangbuster growth. Luettu 5.11.2020 <https://www.businessinsider.com/netflix-q3-subscriber-growth-slows-content-pipeline-remains-healthy-2020-10?r=US&IR=T>

Semakina, A. 2020. Telecom Daily: Suoratoistopalvelujen liikevaihto kasvoi 1,5-kertaisesti. Julkaistu 16.03.2020. Luettu 27.10.2020. <https://tdaily.ru/news/2020/03/16/telecomdaily-rynok-onlayn-video-vyros-pochti-v-1-5-raza>

Soppa, M. n.d. Yhteiskuntaoppi 1. Aikuisten perusopetuksen materiaali, Opetushallitus. Luettu 10.03.2021. <https://aipe.edu.fi/web/site-146190/state-jurdcojggmra/productinformation>

STT. 2011. Reideerspotting halutaan kouluihin, mutta K-18-ikäraja ei salli. Helsingin Sanomat. Julkaistu 7.10.2011. Luettu 25.02.2021. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002507073.html>

Suomen Elokuvasäätiö. 2019. SES 50v: Katsotuimmat dokumenttielokuvat Suomen elokuvateattereissa vii- meisen viidenkymmenen vuoden aikana, 2019. Julkaistu 16.10.2019. Luettu 08.11.2020. <https://www.ses.fi/ajankohtaista/ses-50v-katsotuimmat-dokumenttielokuvat-suomen-elokuvateattereissa-viimeisen-viidenkymmenen-vuoden-aikana/>

Suomen Elokuvasäätiö.2020. Kotimaisten elokuvien katsojaluvut 2020. Julkaistu 14.12.2020. Luettu 10.03.2021. <https://www.ses.fi/tietoa-elokuva-alasta/tilastointi-ja-tutkimus/kotimaisten-elokuvien-katsojaluvut-2020/>

Suomen Elokuvasäätiö. 2021a. Dokumenttielokuvakuulumisia DocInfosta. Julkaistu 16.02.2021. Luettu 10.03.2021. <https://www.ses.fi/ajankohtaista/dokumenttielokuvakuulumisia-docinfosta/>

Suomen Elokuvasäätiö. 2021b. Katsaus vuoden 2020 katsojatilastoihin. Julkaistu 04.01.2021. Luettu 10.03.2021. <https://www.ses.fi/ajankohtaista/katsaus-vuoden-2020-katsojatilastoihin/>

Suomen Elokuvasäätiö. Suomen Elokuvuosi-julkaisut (2016–2019). <https://www.ses.fi/tietoa-elokuva-alasta/tilastointi-ja-tutkimus/elokuvavuosi-julkaisut/>

Suomen suosituin suoratoistopalvelu on edelleen Yle Areena 2020. Julkaistu 11.06.2020. Luettu 20.11.2020. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/06/11/suomen-suosituin-suoratoistopalvelu-on-edelleen-yle-areena>

Taezhnaya, A. 2020. Dokumentti blockbusterit, Kuinka dokumenttielokuva valloittaa katsojaa ja festivaaleja. Luettu 24.02.2021. <https://kinoart.ru/cards/dokumentalnye-blokbastery-kak-neigrovoe-kino-pokoryaet-festivali-i-zriteley>

Tass 2019. Kulttuuriministeriö luo läpinäkyvän tukijärjestelmän elokuva-alalla. Julkaistu 17.10. 2019. Luettu 20.03.2021. <https://tass.ru/kultura/7013280>

Venäjän säädöskokoelma. <http://pravo.gov.ru>

Vindicia 2019. Why consumers subscribe to, stay with, cancel, and some back to online video services. Luettu 20.10.2020.

XVII Kultainen kotka seremonia. 2019. Rossija 1. <https://www.youtube.com/watch?v=8dR5JSiFaDo&t=954s>

Yle koetaan entistä tärkeämpänä ja luotettavampana, yhä useampi käyttää laajasti Ylen eri palveluita 2020. Julkaistu 08.12.2020. Luettu 11.3.2021. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/12/08/yle-koetaan-entista-tarkeampana-ja-luotettavampana-yha-useampi-kayttaa-laajasti>

Ylen strategia 2020. Kaikille yhteinen, jokaiselle oma. Julkaistu 19.5. 2020. Luettu 12.03.2021. <https://yle.fi/aihe/strategia>

LIITTEET

Liite 1.

Haastateltu A. Haastattelukysymykset

1. Minkälaisessa tilanteessa dokumenttielokuva-ala Suomessa on tänään?
2. Puhutaan tosi usein, että maailmalla on Kultakaudesta dokumenttielokuvalla. Mikä tilanne on Suomessa? Jos on, niin mitä siihen on vaikuttanut?
3. Kun lähdette tuottamaan dokumenttielokuvia, kuinka paljon aihe merkitsee teille? Onko tiettyjä aiheita, jotka ette halua käsitellä?
4. Kuinka rahoitus järjestelmä tukee dokumenttielokuvia Suomessa? Onko aiheita mihin ei ole mahdollista saada tukea Suomessa?
5. Suomalaiset dokumenttielokuva maailmalla usein käsittelee globaaleja ilmiöitä. Oletko samaa mieltä ja täytyykö aihe olla globaali, että elokuva pärjäisi kansainvälisesti paremmin?
6. Kuinka tärkeä on dokumenttielokuvalla kansainvälistyminen? Onko se päämäärä?
7. Miten mielestäsi ala kehittyy jatkossa?

Liite 2.

Avoin haastattelu: Maria Gotlib ja Maria Krupnova. Haastattelukysymykset

1. Milloin ja miksi oli perustettu dokumenttielokuvakeskus? Minkälaiset saavutukset teillä on tänään?
2. Kuinka dokumenttielokuva-ala kehittyi Venäjällä? Tukeeko valtio?
3. Dokumenttielokuvien rahoitus. Kuinka se tapahtuu nykypäivänä?
4. Kiinnostaako teidän mielestänne dokumenttielokuva venäläistä väestöä?
5. Jos puhutaan elokuvateattereista, kuinka paljon kävijöitä on dokumenttielokuvakeskuksen elokuvateatterissa kuukaudessa?
6. Minkälaista dokumenttielokuvaa katsotaan? Mitkä aiheet nousevat esille?
7. Minkälaiset ongelmat, teemat ja tarinat dokumenttielokuvassa näytetään Venäjällä nykypäivänä?
8. Suoratoistopalvelusta NONFICTION. Kuinka paljon on tilaaja? Minkälaiset elokuvat ovat katsotuimpia suoratoistopalvelussa NONFICTION?
9. Tv-Journalismi ja dokumenttielokuva. Voiko nämä asiat kuulua yhteen?
10. Kuinka dokumenttielokuva-ala kehittyi jatkossa Venäjällä?